

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Hra jako prostředek k rozvoji prosociálního chování

Vypracovala: Lenka Šuldová

Vedoucí práce: Mgr. Petra Waldaufová

České Budějovice 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v nezkrácené podobě, elektronickou cestou, ve veřejně přístupné části databáze STAG, provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích, na jejích internetových stránkách, se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz, provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

.....

Lenka Šuldová

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat Mgr. Petře Waldaufové za odborné vedení, konzultace a cenné rady, které přispěly k vypracování této bakalářské práce.

Abstrakt

Cílem práce je vymezit pojem „hra“, objasnit funkci a roli hry v předškolním období a propojit ji s potřebami předškolního dítěte. **Teoretická část** práce přibližuje dělení her z hlediska vývoje dítěte, sociálního rozvoje z hlediska motivace a také výchovného využití. Práce propojuje hru s rozvojem prosociálního chování a jednání a přibližuje nám proces socializace v předškolním věku. Dále v teoretické části nalezneme propojení prosociálního chování s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání, a to především s pěti vzdělávacími oblastmi. **V praktické části** je vytvořen a v praxi ověřen metodický materiál vytvořený pro rozvoj prosociálního chování dětí a možnosti využití her s prosociálními cíli. Hry jsou rozděleny dle výchovného využití podle Suchánkové (2014). V metodickém zásobníku nalezneme hry zaměřené na pohybový, hudební, slovní, konstruktivní a prioritně na sociální rozvoj. Všechny tyto hry jsou uzpůsobené ke kvalitnímu rozvoji prosociálního jednání a zaměřují se na spolupráci, sounáležitost, komunikaci, respekt k druhému, k přijmutí, a také ke správnému použití slov „děkuji“ a „prosím“. Zásobník obsahuje i hry, které jsou neprosociální. Tyto hry jsou vždy drobnou úpravou předělané na hry prosociální. Všechny hry, které jsou obsažené v zásobníku, jsou ověřené v praxi a je k nim vždy uveden záznam z pozorování a rozhovorů s dětmi. Pod každou hrou je uvedeno zhodnocení hry, ve kterém lze najít doporučení, záznam pocitů dětí, vhodný počet hráčů a možná rizika a doporučení možností motivace.

Klíčová slova

Hra, prosociální chování, socializace, RVP PV, mateřská škola, předškolní dítě

Abstract

The aim of the thesis is to define the term “game“, clarify its part and function in preschool period and connect it to the needs of a preschool child. **Theoretical part** of the thesis divides games from the point of view of the development of a child, social development, motivation and pedagogical use. The thesis connects games with the development of prosocial behaviour and manners and introduces the process of socialization at preschool age. Next there is connection of prosocial behaviour to the General Educational Programme of Preschool Education, mainly to five branches of education.

In **practical part** there is methodical material, which has been tested in practice and which has been made to develop prosocial behaviour of children, and there are possibilities of using the games with prosocial aims. The games are divided according to their educational use based on Suchánková (2014). In methodical file we can find games focused on motoric, musical, verbal, constructive and primarily on social development. All these games are adjusted to quality development of prosocial behaviour and focused on cooperation, togetherness, communication, respect to each other, acceptance, and also on the appropriate use of the words “thank you“ and “please“. The file contains also non-prosocial games. These games have always been remade and adapted to prosocial games. All games included in the file have been tested in practice, reports of the observation as well as interview with children are enclosed. Under each game there is its evaluation including recommendation, report of children’s feelings, suitable number of players, possible risks and recommended ways of motivation.

Key words

Game, prosocial behaviour, General Educational Programme of Preschool Education, kindergarten, preschool child

Obsah

1	HRA.....	10
1.1	VYMEZENÍ POJMU – HRA	10
1.2	ROLE HRY V PŘEDŠKOLNÍM OBDOBÍ	11
1.3	DĚLENÍ HER.....	11
1.3.1	<i>Rozdělení hry dle vývoje dítěte .....</i>	<i>12</i>
1.3.2	<i>Dělení hry dle sociálního rozvoje podle Millarové .....</i>	<i>13</i>
1.3.3	<i>Dělení hry dle motivace podle Rogera Cailloise .....</i>	<i>13</i>
1.3.4	<i>Dělení hry podle výchovného využití.....</i>	<i>14</i>
1.4	VÝZNAM A FUNKCE HRY	15
1.4.1	<i>Potřeby předškolního dítěte.....</i>	<i>17</i>
2	PROSOCIÁLNÍ CHOVÁNÍ.....	20
2.1	VYMEZENÍ POJMU PROSOCIÁLNÍ CHOVÁNÍ	20
2.2	SOCIALIZACE V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU	21
2.3	ROZVÍJENÍ EMOCÍ V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU	22
2.3.1	<i>Emoční inteligence .....</i>	<i>23</i>
2.3.2	<i>Vztahové emoce.....</i>	<i>23</i>
2.3.3	<i>Sebehodnocení .....</i>	<i>24</i>
2.3.4	<i>Komunikace.....</i>	<i>24</i>
2.4	VÝZNAM PROSOCIÁLNÍCH ČINNOSTÍ V PŘEDŠKOLNÍM OBDOBÍ	25
3	PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	27
3.1	POJETÍ PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ DLE RVP PV	27
3.1.1	<i>Hlavní principy rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání .....</i>	<i>27</i>
3.2	CÍLE A OBLASTI PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ S OHLEDEM NA ROZVOJ PROSOCIÁLNÍHO CHOVÁNÍ DĚTÍ.....	28
3.2.1	<i>Rámcové cíle předškolního vzdělávání.....</i>	<i>28</i>
3.2.2	<i>Oblasti předškolního vzdělávání .....</i>	<i>28</i>
4	PRAKTICKÁ ČÁST	32

4.1	CÍL PRÁCE	32
4.2	METODOLOGIE	32
4.3	POPIS MATEŘSKÉ ŠKOLY A TŘÍDY, ČASOVÝ ÚSEK POZOROVÁNÍ	33
5	NABÍZENÉ HRY.....	35
5.1	POHYBOVÉ HRY.....	35
5.2	SOCIÁLNÍ HRY	60
5.3	SLOVNÍ HRY	76
5.4	KONSTRUKTIVNÍ HRY	82
5.5	HUDEBNÍ HRY A HUDEBNĚ – POHYBOVÉ HRY.....	86
6	VYHODNOCENÍ METODY POZOROVÁNÍ A ROZHOVORŮ	91
7	ZÁVĚR	93
8	ZDROJE.....	95
9	FOTOGALERIE	98

ÚVOD

Téma mé bakalářské práce „ Hra jako prostředek k rozvoji prosociálního chování“ jsem si nevybrala náhodou. Sama cítím, jak důležitá je vzájemná pomoc mezi dospělými, tak i mezi dětmi. Mateřská škola je právě to prostředí, kde se dítě může kvalitně seznámit s prosociálním chováním, pomocí her a činností. Zde se děti učí pomáhat jeden druhému, snaží se kamaráda pochopit a respektovat ho. Hrou se dají navodit takové situace, při nichž chceme, aby děti pochopily a porozuměly pocitům svého kamaráda, naučily se znát morální normy a pochopily, že každý člověk, skupina, či národnost může mít tyto hodnoty nastaveny jinak než já.

V bakalářské práci se zaměřuji na hru propojenou s rozvíjením prosociálního chování a jednání u dětí předškolního věku. Dětskou hru velmi respektuji a považuji ji za nejdůležitější činnost v mateřské škole. Vnímám, že hra je v předškolním období prostředkem, kterým lze děti přirozeně naučit všemu, tudíž i chovat se prosociálně. Myslím, že už v předškolním období je důležité zapojovat děti do společnosti, rozvíjet sociální vztahy, učit dítě vnímat empaticky a také znát a především dodržovat pravidla a normy. V několika navštívených mateřských školách během pedagogických praxí jsem vůbec nezpozorovala kladení důrazu na hry, které jsou cílené k rozvoji prosociálního chování. Z tohoto důvodu jsem si zvolila práci zaměřenou na nejdůležitější dětskou činnost – hru, přes kterou lze rozvíjet prosociální chování (spolupráci, sounáležitost, empatii, rozvíjet sociální vztahy, řešit vzniklé konflikty, vnímat a dodržovat pravidla...).

Cílem práce je popsat hru v mateřské škole jako prostředek rozvíjení prosociálního chování a jednání předškolních dětí, možnosti využití her s prosociálními cíli a dále vytvořit metodický zásobník her, ověřený v praxi mateřské školy. Hry jsou zaměřené na posilování prosociálního chování a vytváření prosociálních postojů k ostatním dětem. Při pozorování a rozhovorech jsem zjišťovala pocity a potřeby dětí během jednotlivých her, které jsem zaznamenávala. Pro lepší přehlednost jsem hry dělila podle autorky Suchánkové. V zásobníku her lze nalézt hry se zaměřením na pohyb, na hudební hry, konstruktivní, slovní a hry sociální.

V teoretické části je charakterizována hra s ohledem na potřeby předškolního dítěte a na požadavky RVP PV, nalezneme zde i rozdělení hry podle různých autorů se zaměřením na rozvoj sociálních dovedností. Dále se teoretická část zaměřuje na vývojové zvláštnosti dítěte v souvislosti se socializací dítěte a osvojováním dovedností, směřujících k podpoře prosociálního chování a jednání.

1 HRA

„Nejlepší způsob, jak může dítě postupně zvládat předpoklady k rozvoji všeho, co bude v životě potřebovat, je samostatná tvořivá hra a experimentace. Každá hra nebo hravě motivovaný úkol dávají příležitost navázat na osobní prožitek, uplatnit zkušenosti a zájmy, vyjádřit vlastní představu o světě i osobitý vztah k němu.“ (Opravilová a Gebhartová, 2003, s. 154)

1.1 VYMEZENÍ POJMU – HRA

Pro dítě je hra nejdůležitější a nejpřirozenější činností, kterou může vykonávat, proto se předškolní období často nazývá věkem hry. Získává v ní zcela přirozeně nové znalosti a dovednosti, vnáší do ní své zkušenosti, další zkušenosti ze hry získává. Při hře dítěte dochází k rozvoji jeho intelektu, vnímání, pohybových schopností, sociálních dovedností, potřeb, emocí, zkušeností, zážitků, tvořivosti a mnoho dalšího. Je to činnost, ve které se dítě dokáže seberealizovat a dokáže mu přinášet pocit štěstí ze smysluplné činnosti. (Bednářová a Šmardová, 2015)

Dle Vágnerové (2005) je hra *neverbální symbolickou funkcí*, kdy se stává prostředkem, který umožňuje vnášení reality a postojů k sobě samému, ale i ke světu. Rozděluje hru na symbolickou a tematickou. Symbolická hra umožňuje dítěti vnášení svých vlastních pocitů, které ho zatěžují. Při symbolické hře si dítě může vyzkoušet uskutečnit přání, které v reálném světě uskutečnit nemůže. Tato hra dítěti umožňuje chovat se podle své libosti a fantazie. Druhým typem, jak dále uvádí Vágnerová (2005), je hra tematická nebo-li hra na něco. Během tematických her si dítě může vyzkoušet různé sociální role, které zná ze své vlastní zkušenosti. Při této hře si dítě samo dokáže odpovědět na to, co je dobré a co je zlé.

Hra je pro dítě přirozenou činností se svobodným rozhodováním a jednáním. Dítě je schopné se samo prostřednictvím hry učit, proto nemůžeme děti do hry nutit a požadovat ji od nich, tím by již hra nebyla hrou, ale musíme dětem dávat dostatečné příležitosti pro její rozvoj. Pedagog by měl hru chápat jako možnost pro způsob vzdělávání dětí cestou, která je pro ně nejpřirozenější. Hra se odděluje od běžného života, ale mnohdy děti do hry přináší své zkušenosti z reálného života, mnoho vzpomínek a

prožitků. Stejně tak jako v reálném životě, tak i ve hře musí platit pravidla, která si hráči buď vymýšlí sami, nebo se musí alespoň pravidlům podříditi. Pokud pedagog zná znaky her a umí pracovat s naplňováním vzdělávacích cílů, může určitým způsobem kvalitně realizovat i hry, které vychází ze zájmů dětí. (Svobodová, 2010)

1.2 ROLE HRY V PŘEDŠKOLNÍM OBDOBÍ

V předškolním období se u dětí nejčastěji setkáváme se spontánní hrou, která je v mateřské škole popisována jako volná hra. Dítě má možnost výběru hraček, materiálů, spoluhráčů a prostředků. Dítě nemůžeme do volné hry nikdy nutit, protože vychází ze zájmu dětí. Pokud se dítě aktivně do volné hry nezapojuje, může zaujímat i pozici pozorovatele hry. Pedagog může do hry vstoupit a navrhnout dětem prostředky a nápady, jak ji rozvinout, ale neměl by dětem své nápady nutit. Pedagog má při volné hře několik rolí. Nejčastěji je v roli pozorovatele, a pokud je to nutné, napomáhá dětem při řešení konfliktů, které během hry nastanou. Dbá na to, aby volná hra nikoho neohrožovala, aby se ve hře neobjevily asociální prvky nebo dokonce nevznikala šikana. Neměl by volnou hru přerušovat, pokud je to možné, vždy by měl nechat rozvinutou volnou hru dětmi dohrát. Přínosem volné hry je navazování sociálních vztahů, tvoření a dodržování pravidel, učení se novým dovednostem, vědomostem a návykům a získávání zkušeností pro určité situace. (Svobodová, 2010)

1.3 DĚLENÍ HER

Pro předškolní věk je typická **symbolická hra**. Symbolická hra znamená, že dítě přenáší činnosti jednoho předmětu na předmět druhý. Touto formou hry se u dítěte rozvíjí asimilace a dítě si osvojuje vlastní zkušenost a zážitky ze hry. Symbolická hra dítěti umožňuje uspokojování citových a intelektuálních potřeb při ztotožňování se s prostředím. Dítě se při symbolické hře může chovat podle svých představ. Rozvinutější formou je **hra námětová**. Hra námětová je hra „na něco“ a umožňuje dítěti vnášet do činnosti zkušenosti ze svého okolí, pohádek nebo fiktivních příběhů. S ní je úzce spojena **dramatická hra**. Velice oblíbené jsou v předškolním období **slovní hry**, děti mají rády jazykolamy, říkanky, hádanky a drobné vtipy. Při tomto typu her se dítě učí rozvíjet smysl pro humor. Do skupiny her, které jsou úzce spojeny s hudbou, řadíme hry **hudebně-**

pohybové, hudební hry, rytmické hry, hry se zpěvem a hry s hudebními nástroji. Pro hudební hry je vhodné v předškolním věku využívání Orffových hudebních nástrojů. Motorické schopnosti se rozvíjejí formou **her konstruktivních**. Rozvíjí prostorovou orientaci, pozornost, soustředěnost, myšlení a strategické postupy. Touhu po nezávislosti uspokojují **pohybové hry**. Do pohybových her se mohou zapojit i říkadla, hudba, různé náčiní a nářadí. Velkou oblibu mají pohybové hry v kolektivu dětí. Dítě vývojem přechází od samostatné hry ke hře paralelní, později ke spolupráci ve hře. Tuto hru můžeme označit jako **hru sociální**. (Suchánková, 2014)

1.3.1 ROZDĚLENÍ HRY DLE VÝVOJE DÍTĚTE

Hra má své vývojové zákonitosti. Dítě si hraje v každém věku jinak. Hra je postupně nápadnější, složitější, postupně vyžaduje daleko více sociálních vztahů. Je velmi úzce spjata s vývojovými potřebami dětí, kdy si dítě do hry promítá a zkouší si, co v dané vývojové fázi potřebuje. Je také ovlivněna povahovými rysy. (Bednářová, 2015)

První etapou hry je věk od prvního do druhého roku. V tomto období je u dítěte typická manipulace. Dítě rádo manipuluje s předměty a přemísťuje je. Typickými jsou hry s vodou, kterou děti rády přelévají a cachtají se v ní. Přitažlivé jsou hračky, které se pohybují a vydávají zvuky. Mezi druhým a třetím rokem přetrvává obliba v hračkách, které se pohybují a vydávají zvuky. Dítě tohoto věku už dokáže navlékat větší dřevěné korálky, dokáže postavit věž z kostek. Stěžejní v tomto období je rozvoj symbolické hry, kdy dítě začíná napodobovat. Ve skupině vrstevníků převažuje stále hra paralelní, dítě si hraje samo, občas se přidá do hry k někomu jinému, ale spíše dění ostatních her jen pozoruje. Ve třetí etapě vývoje hry, tedy ve věku od tří do čtyř let už, můžeme pozorovat vyspělejší hru, ve které už se objevují sociální vztahy, děti už si dokáží hrát kratší dobu společně. Děti ve věku od tří do čtyř let mají oblibu v hračkách, které jezdí (kočárky, tříkolky). Rády pracují s vodou, pískem, modelínou, rády něco staví. Od čtyř do pěti let už u dítěte není typická hra na místě, ale hra, která vyžaduje mnoho pohybu a větší prostor. Vyvíjí se manuální zručnost, dítě rádo stříhá, lepí, tvaruje. Dítě si v tomto období nerado hraje samo, stále více vyhledává hru s vrstevníky. Mezi pátým a šestým rokem zvládá dítě složitější pohybové úkoly, zlepšuje se manuální zručnost. Stále je pro dítě důležitá volná hra, při které se rozvíjí fantazie a tvořivost. Dítě má rádo hru ve skupině dětí a vyhledává

kolektivní činnosti. Dokáže svou hračku půjčit kamarádovi nebo se o hračku vystřídat. Společenské hry s pravidly už v této etapě také mají své zastání, například v podobě hry „člověče, nezlob se“. Poznávací schopnosti a funkce můžeme u dítěte rozvíjet pomocí didaktických her. Didaktické hry jsou způsobem, jak nenásilně přejít od spontánní hry ke hře činnostního typu. V tomto věku už se nemusíme bát záměrně motivovat hry a využít je k výchovným a terapeutickým účelům (Bednářová a Šmardová, 2015).

1.3.2 DĚLENÍ HRY DLE SOCIÁLNÍHO ROZVOJE PODLE MILLAROVÉ

Jednou z forem her, která se rozvíjí v předškolním věku, je hra sociální. Paralelní hra se postupně mění a vzniká ve hře souhra a spolupráce. Postupně se děti ve hře učí sdílet svůj společný čas a prostor a dokonce vytvářet společný cíl hry. (Matějček in Suchánková, 2014)

Millarová in Suchánková (2014) nám připomíná, že sociální hry lze rozdělit na dvě stádia. Prvním stádiem je hra sdružující a druhým stádiem je hra kooperativní.

Hra sdružující je určitý mezistupeň, než se hra paralelní vyvine v hru kooperativní. Znamená, že děti spolu komunikují a spolupracují, ale jen z části. Každé dítě si hraje svou vlastní hru, ale nějakým způsobem se hry dvou dětí vzájemně propojují. Propojovat se můžou například motivem. Každé dítě si však do své hry vnáší svá vlastní pravidla a potřeby. Sdružující hry se objevují v hrách námětových a konstruktivních. Dělení sociálních rolí, spolupráci dětí, stanovování a dodržování pravidel, pomoc druhým, řešení situací a toleranci obsahují **hry kooperativní**, do kterých dítě pozvolně přechází z her sdružujících. Forma kooperativní je považována za vrcholnou hru dětství. (Suchánková, 2014)

1.3.3 DĚLENÍ HRY DLE MOTIVACE PODLE ROGERA CAILLOISE

Roger Cailloise byl francouzským filozofem, který uvedl dělení her z hlediska motivace. Pedagogům může znalost motivací usnadnit podporování hry. Prvním typem motivace je **Princip alea – náhoda**. U tohoto typu dává dítě výsledek hry do rukou osudu. Pokud dítě nebude ve hře úspěšné, neznamená to, že by bylo nešikovné, ale důvod může přisuzovat tomu, že mu ve hře nepřál osud. Mezi hry do skupiny postavené na motivaci

principu alea můžeme zařadit hry s kostkou – člověče nezlob se, různá rozpočítadla či domino. **Princip mimikry – proměna, nápodoba** je typem hry, kdy se dítě může v něco proměnit. Do této skupiny můžeme zařadit všechny námětové hry, kdy si dítě zažívá určitou roli tím, že si ji samo zkouší. Tyto hry pedagog podpoří tím, že připraví vhodné převleky a prostředí. Do principu mimikry nepatří pouze námětové hry, do této skupiny můžeme zařadit i hry s dramatickými prvky. Pedagog může připravit situace, kdy si děti zažijí, co by se stalo kdyby... Třetím typem hry dle filozofa Cailloise je **Princip ilinx – závrať**. Pro tento typ her jsou v prostředí mateřské školy nejvhodnější zahrady, kde nalezneme bezpečné kolotoče, skluzavky a prolézačky. Děti při těchto hrách milují porušení rovnováhy těla nebo duše. Čtvrtým typem jsou soutěživé hry, které dostaly název **Princip agón – soutěž, zápas**. V této kategorii jsou obsažené hry, které jsou založené na vítězství. Každé dítě chce být alespoň na chvíli vítězem a mít pocit, že někoho dokáže přemoci. Tento typ her je v předškolním období velmi rizikovým z důvodů velkých vývojových odchylek. Nejde ale jen o vítězství nad někým jiným, ale každý má touhu přemoci i sama sebe. V tomto případě je dítě samo pro sebe soupeřem, a proto se snaží vydávat co nejlepší výkony a tím se dokáže posouvat ve výkonu dál (Svobodová, 2010).

1.3.4 DĚLENÍ HRY PODLE VÝCHOVNÉHO VYUŽITÍ

1.3.4.1 Hry dle hlediska míry vedení

V mateřské škole můžeme pozorovat z hlediska míry vedení tři typy her. **Hry spontánní** pro děti znamenají svobodnou volbu a uspokojování aktuálních potřeb dětí. Děti mají možnost vybrat si pro svou hru námět, způsob, vybírají si spoluhráče pro svou hru, vybírají si prostor pro hraní, pomůcky a hračky a mají prostor pro to, aby si určili, jak dlouho si hru budou hrát. **Hry navozené** představují kategorii her, které učitelka dětem nabízí nebo je do určitých her motivuje. Třetím typem her jsou **hry vedené**, to jsou hry, do kterých zasahuje pedagog. Spadají sem i hry, které jsou pedagogem nabízeny. Vedenými hrami pedagog směřuje k naplňování vzdělávacích cílů a splnění očekávaných výstupů dětí. V praxi mateřské školy jsou tyto hry nejčastěji nazývané jako řízené nebo didaktické hry. (Suchánková, 2014)

1.3.4.2 Hry podle rozvíjení oblasti osobnosti

V předškolním období je vhodné, aby hra rozvíjela osobnost celostně. Přesto se můžeme setkat s dělením her podle toho, na jakou část osobnosti jsou prioritně zaměřeny. Mezi hry rozvíjející **fyzickou (biologickou) oblast** můžeme zařadit hry, které se podílejí například na rozvíjení jemné a hrubé motoriky, grafomotoriky, smyslového vnímání a koordinaci pohybu. Jedná se o hry pohybové, hudebně-pohybové, lokomoční, manipulační nebo smyslové. Mezníkem mezi hrami rozvíjejícími fyzickou a psychickou oblast jsou psychomotorické hry, kde se fyzická a psychická oblast úzce propojuje. Do **oblasti psychické** řadíme hry jazykové, řečové, dramatizační, námětové, rozvíjející tvořivost a hry rozvíjející myšlení. Důležité jsou zde i hry na rozvoj sebepoznání, sebeovládání a sebehodnocení. Třetí oblastí osobnosti, kterou rozvíjejí hry, je **oblast sociální**. Děti si při těchto hrách zkouší hrát různé role, hrát společenské hry, dramatické činnosti, výtvarné a hudební hry a jiné. (Suchánková, 2014)

1.3.4.3 Rozdělení her z hlediska prostředí

Rozdělení her můžeme rozdělit na venkovní a vnitřní. V domácím prostředí má dítě možnost výběru, zda si pro svou spontánní hru vybere prostředí venkovní či vnitřní. V mateřské škole bohužel dítěte takovou svobodnou volbu nemá, z důvodu určené organizace činností v průběhu dne. **Vnitřní hry** probíhají standardně hned po příchodu dítěte do prostředí mateřské školy. Dítě má pro hru určená pravidla a hranice. Vybírá si, zda si bude hrát v prostorách herny nebo třídy. V některých mateřských školách má dítě dokonce možnost hraní si ve společné tělocvičně nebo tanečním sále. **Venkovními hrami** máme na mysli hry během vycházky, pobytu na školní zahradě a výletu. Venkovní hry jsou vhodné zejména k pohybovým, smyslovým a manipulačním hrám. Hry při pobytu venku jsou určené pro spontánní hru, ale pedagog je může využít i pro realizaci didaktických her. (Suchánková, 2014)

1.4 VÝZNAM A FUNKCE HRY

Nejpřirozenější činností dítěte je hra. V předškolním věku je hra velmi bohatá na poznatky z okolního světa. Děti interpretují do hry osoby ze svého blízkého okolí. Děti se

učí přenášením do hry různým postojům, projevům, zvykům, ale i zlozvykům. (Matějček, 2005)

Z pohledu Koťátkové (2008) má hra pro dítě předškolního věku několik přínosů. Při spontánní hře dítě dostává prostor pro prozkoumávání okolního světa, může ve hře uplatňovat svou aktivitu, dostává prostor pro své myšlení, dovednosti, zkušenosti a představy, které vyústí v jeho prospěch, tím u dítěte vzniká kladné rozpoložení, objevuje se u dítěte radost, má chuť poznávat nové. Dítě má ve hře prostor dělat chybu a následně ji napravit, bez záporných důsledků. Hra přispívá taktéž k relaxaci, dobré náladě, uvolňuje se v ní stres a napětí. Ve hře dítě dostává prostor pro utváření sociálních vztahů a samozřejmě k seberealizaci podle svých možností.

Hry formují sociální vztahy mezi vrstevníky. Při hrách se děti učí brát ohled na ostatní, projevovat zájem o spoluhráče a ovládat své chování s ohledem na druhého. Hra má velký přínos pro učení respektu k druhému, společnému domlouvání se, rozdělování rolí a pochopení významu pojmů – děkuji, prosím a dobrý den. Hra může být i prostředkem pro dodržování pravidel a pro rozvíjení schopnosti spravedlnosti. Hra je vhodným prostředkem pro sociální učení. Dítě se ve hře učí vcítit do druhého, dělit se, půjčovat, obdarovat a myslet na druhého. Ze hry si dítě pro život také odnáší zkušenost s řešením konfliktů, překonávání náročných překážek a řešení náročných životních situací. Vývojem ve hře se dítě učí být samostatné, dokáže posoudit správnost nebo nesprávnost svého chování a jednání a dokáže reflektovat samo sebe. Hry jsou užitečné také v rozvoji morálních hodnot, učení se zdvořilosti a rozeznání nežádoucího chování. (Suchánková, 2014)

Pro hru je důležité mít partnera, protože v té chvíli vzniká velký potenciál pro prosociální učení. Mladší děti mají v oblibě vzájemně se napodobovat. U starších dětí můžeme pozorovat napodobování svých oblíbených postav (pohádkových, televizních). Také zkouší napodobovat postavy ze svého okolí. Děti mají v oblibě napodobování chování postav, které ještě samy nemohou nebo nezvládnou realizovat (například u různých typů povolání). U nejstarších dětí je typické, že hra je podobná jako u starších dětí, ale s tím rozdílem, že vytváří mezi sebou spolupracující skupiny a ke hře si vybírají témata něčím zajímavá, neznámá. Hra je také skvělým prostorem pro komunikaci, řešení

problémů, přijímání různých rolí - vůdčích rolí, ale umět se i podřídit, dokázat argumentovat své nápady a umět přijmout odmítnutí. (Průcha a Kořátková, 2013)

„Lze říci, že hra podporuje celkový vývoj dítěte. Umožňuje dítěti rozvíjet tělesný systém, zprostředkovává dítěti učení, socializaci, je prostředkem edukace, vede k sebeutváření jedince.“ (Suchánková, 2014, s. 28)

Suchánková zmiňuje tvrzení významných psychologů, kterými jsou Carl Gustav Jung a Abraham Maslow, kteří se shodují, že k tomu, aby dítě dosáhlo vědomí vlastního „já“, musí mít uspokojenou potřebu seberealizace. K uspokojení této potřeby je podmínkou, aby nejprve byly uspokojeny potřeby fyzické a psychické. Hra je ideálním prostředkem pro uspokojování velkého množství svých potřeb.

1.4.1 POTŘEBY PŘEDŠKOLNÍHO DÍTĚTE

„Základní lidské potřeby jsou společné všem lidským bytostem bez rozdílu pohlaví, rasy, věku. Jejich uspokojení vede k tomu, že se cítíme i fungujeme dobře (v činnostech i vztazích), že se cítíme tělesně, psychicky i sociálně v pohodě.“ (Kopřiva a kol., 2005, s. 188)

1.4.1.1 Potřeby dětí z pohledu profesora Zdeňka Matějčka

Profesor Zdeněk Matějček byl významnou osobností, která byla známá po celém světě. Spolu s profesorem Langmeierem definovali pojem deprivace, který je dodnes využíván v celosvětové psychologii, lékařství a pedagogice. Aby nedocházelo u dětí k deprivaci, tedy k nenaplňování psychických potřeb dítěte, vymezil profesor kategorie potřeb. (Svobodová a Švejdrová, 2011)

Matějček (1994) zdůrazňuje, že nejdůležitější věcí, kterou všichni potřebujeme, je mít jistotu ve vztazích k blízkým lidem. Pohlíží na potřeby člověka z několika hledisek. Jak už jsme zmínili, Matějček spolupracoval Langmeierem na teorii psychické deprivace. Langmeier vnímal psychickou deprivaci jako období biologických potřeb. Zdůrazňoval, že stejně důležité jako uspokojování biologických potřeb je uspokojování potřeb psychických, a to z důvodu, aby se osobnost dokázala správně vyvíjet z hlediska zdraví a zdatnosti. Potřeby vymezil takto: (Matějček, 1994)

1. *Potřeba určitého množství, kvality a proměnlivosti vnějších podnětů.*

2. *Potřeba určité stálosti, řádu a smyslu v podnětech.*
3. *Potřeba prvotních citových a sociálních vztahů, tj. vztahů k osobám prvotních vychovatelů.*
4. *Potřeba identity, tj. potřeba společenského uplatnění a společenské hodnoty.*
5. *Potřeba otevřené budoucnosti neboli životní perspektivy.*

(Matějček, 1994, s. 37, 38)

1.4.1.2 Maslowova pyramida potřeb

Neměli bychom opomenout **Pyramidu potřeb** od významného amerického psychologa Abrahama Maslowa. Pyramida obsahuje pět pater potřeb. Potřeby jsou uspokojovány od nejnižšího patra, postupně až po patro nevyšší. V nejspodnějším patře nalezneme potřeby fyziologické, dále potřebu jistoty a bezpečí, potřebu lásky a sounáležitosti, potřebu sebeúcty a uznání a na vrcholu pyramidy je potřeba seberealizace. Prakticky platí, že dítě, které nemá uspokojené potřeby spodních pater, nemůže mít uspokojené potřeby vyšších pater. Do patra **fyziologických potřeb** patří jídlo, spánek, odpočinek, vyměšování, hygienické potřeby a pohyb. K tomu, aby potřeby fyziologického patra byly plně uspokojovány, přispíváme tím, že dítě nenutíme do jídla, umožňujeme mu samostatnost v sebeobslužných činnostech, vytváříme dítěti soukromé a příjemné prostředí k odpočinku a spánku, vytváříme bezpečný a dostatečně velký prostor pro pohybové aktivity a dáváme dětem možnost chodit samostatně na toaletu. Pedagog musí být dítěti vzorem při dodržování hygienických návyků, nesmí dítě trestat za jeho sexuální zkoumání, ale měl by dítěti dát najevo, že by své sexuální potřeby nemělo uspokojovat veřejně. Druhé patro Pyramidy potřeb obsazuje **potřeba bezpečí a jistoty**. Základem pro naplňování potřeby bezpečí je bezpečné prostředí mateřské školy, které zahrnuje bezpečný nábytek, bezpečné hračky, zařízení školní zahrady a jiné. Bezpečná učitelka je dalším důležitým faktorem pro naplnění potřeby bezpečí. Pedagog by měl dítěti dávat najevo, co se mu líbí a co ne, neměl by mluvit ironicky, měl by dávat dětem důvěru a v neposlední řadě musí dodržovat domluvená pravidla. Pro vytváření společného bezpečného prostředí v mateřské škole je vhodné tvořit pravidla společně s dětmi tak aby je zvládly dodržovat děti, ale i dospělí. (Svobodová a Švejdová, 2011)

Třetí patro obsadila **potřeba lásky a sounáležitosti**, mezi tyto potřeby spadá potřeba někam patřit, být od ostatních přijímán takový, jací jsme, a potřeba vytvářet důvěrné citové vztahy. Důležitou potřebou každého člověka je být milován a moci někoho milovat. I když učitel nemusí mít vřelý citový vztah ke každému dítěti, měl by dokázat dát najevo všem dětem stejné přijetí. Pedagog by se měl snažit porozumět každému dítěti a jednat s ním respektujícím způsobem. Pozor by si měl dát na to, aby některé z dětí nebylo vyčleňováno ze skupiny ostatních dětí. Je dokázáno, že člověk, který ztratil někoho blízkého, nebo je sociálně odmítán, prožívá skutečnou bolest. Každé dítě potřebuje od dospělého dostávat pozornost a lásku. Pokud mu dospělý nevěnuje pozornost a nedává najevo svou lásku, dítě se jí může začít dožadovat negativními způsoby, kterými si pozornost určitě získá. Dítě raději uvítá zájem, který je negativní, než úplnou lhostejnost. (Kopřiva a kol., 2005)

Kopřiva a kol. (2005) se shodují s popisem dalšího patra s předešlými autory. Dalším patrem je **potřeba uznání a sebeúcty**. Být přijímán, být oceňován a být respektován, jsou typické potřeby, které do této skupiny můžeme zařadit. Každý potřebuje mít pocit, že je v něčem úspěšný a dobrý, že si může vážít sám sebe a může se pozitivně ohodnotit. Vytváření sebeúcty závisí na tom, v jakém světle nás vidí ostatní a jak nás ostatní hodnotí. Postoj si od druhých lidí osvojujeme a vnímáme tak sami sebe. Aby děti zažily pocit uznání, nemusíme mermomocí zařazovat soutěživé hry, ve kterých by měly šanci vyhrát a dostat uznání touto cestou. Pokud oceňujeme postupně všechny děti v řadě činností, u dětí ustupuje potřeba soutěživých činností. Dítěti, kterému se nedostává uznání, ať už od rodiny nebo ve vzdělávací instituci od pedagoga, může v pozdějším věku začít vyhledávat uznání v partě, která pro dítě nemusí být ideální, ale jemu bude vyhovovat, protože se mu bude dostávat uznání. Posledním stupněm pyramidy je nejvyšší potřeba – **potřeba seberealizace**. Jedná o pochopení sama sebe i lidí v okolí, o naplňování svých možností vývoje, o to, stát se tím, kým se můžu stát. Pokud máme možnost rozvíjet se, dochází k naplnění uspokojení a radosti. Do nejvyššího patra pyramidy patří potřeba objevovat a porozumět světu, potřeba činností, potřeba něco v životě dokázat, potřeba tvořit, potřeba identity a sebeúcty.

2 PROSOCIÁLNÍ CHOVÁNÍ

2.1 VYMEZENÍ POJMU PROSOCIÁLNÍ CHOVÁNÍ

Prosociální chování znamená kladné sociální chování k druhým lidem, které druhým pomáhá a přináší jim užitek. S prosociálním chováním souvisí pojem altruismus. Je to vyšší forma prosociálního chování a znamená pomoc druhému, bez toho, abychom očekávali nějaký užitek pro sebe. Prosociální chování může být často spojováno i s naší osobní obětí pro prospěch druhého. (Svobodová, 2010)

Nakonečný staví prosociální chování na stejnou úroveň s altruismem. Pojem altruismus vysvětluje těmito slovy: „*pomoc v nouzi*“. Pojednává o motivaci altruistických činů, vysvětluje, že jde o podporu příbuzenských činů, tedy čím blíže je nám někdo příbuzný, tím více máme potřebu mu pomáhat a obětovat se pro něho. (Nakonečný, 2009)

Svobodová (2010) připomíná, co potřebujeme k tomu, abychom se dokázali prosociálně chovat. Prvním bodem, který zmiňuje je zvládnout porozumět a pochopit chování člověka z jeho pohledu. Jako druhé připomíná umění morálního usuzování. Neopomíjí ani empatii, která nám umožňuje vžít se do pocitů druhého člověka a dokázat je pochopit. K tomu abychom se dokázali prosociálně chovat, je důležité znát i sociální pravidla a normy.

Obrázek 1 - Pyramida potřeb

Zdroj: RAVENINTHEFOG. Wikipedia [online]. [cit. 8.7.2019]. Dostupný na WWW: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Maslowova_pyramida_pot%C5%99eb_-_%C4%8Dernob%C3%ADle.jpg?fbclid=IwAR2_UxzpS5ygc_fd-C2qvi6ZMVdOqOBpGvkgTBA-LtvrFau5dl-UHxbOa24&uselang=cs

2.2 SOCIALIZACE V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU

V předškolním období je stále na prvním místě s ohledem na socializaci rodina, která dítěti zprostředkovává primární socializaci. Mluvíme-li o socializaci, musíme zmínit tři vývojové aspekty socializačního procesu. Na prvním místě nám Langmeier (1983) uvádí vývoj sociální reaktivity. **Sociální reaktivita** znamená vývoj různorodých emočních vztahů k osobám, které jsou nám blízké, ale i k těm, které jsou nám vzdálenější. Zadruhé zmiňuje vývoj sociálních kontrol. **Sociální kontroly** představují osvojené normy, které si dítě získává z vlastních zkušeností, které mu předávají dospělí. Získané sociální normy usměrňují jeho individuální chování ke společnosti. Sociální chování limitují hranice, které určují, jak se ke společnosti chovat.

„Dochází k vývoji sociálních kontrol neboli k přijetí a přijímání norem společensky žádoucího chování. Je to postupný proces a o interiorizaci sociálních norem mluvíme prvně v souvislosti s dosažením přibližně třetího roku, i když jsou značné interindividuální rozdíly, především v návaznosti na rodinné prostředí a uplatňované výchovné přístupy. Je dobré zmínit, že ne všechny rodiny prosazují normy „sociálně žádoucí“.“ (Bednářová, Dandová, Kratochvílová, Nádvoříčková, Syslová & Šulová, 2017, s. 34)

Třetím neméně důležitým aspektem socializačního procesu je **osvojování si sociálních rolí**. Osvojováním sociálních rolí máme na mysli osvojování si postojů a vzorců chování, které společnost od jedince očekává a je úměrná k jeho pohlaví, věku, společenskému postavení a dalším faktorům. Tak jako u dospělých se u dítěte očekává plnění více sociálních rolí (Langmeier 1983).

Bednářová a kol. vysvětluje, že osvojování sociálních rolí už dítě trénuje například při hře s panenkou přibližně ve dvou až třech letech, kdy se do hry odráží modely chování matky. V předškolním věku už dítě dokáže pojmenovat několik svých sociálních rolí samo. Tento proces přichází s formováním vlastní identity.

Při přibližování tématu socializace v předškolním věku bychom neměli zapomenout na utváření sociálních vztahů. Pro předškolní dítě jsou typické vztahy k vrstevníkům, vztahy s rodinou, především s rodiči, sourozenecké vztahy a vztahy k sobě samému. (Bednářová a kol., 2017)

Pro předškolní dítě je stále prioritní rodina, která mu dává jistotu a zázemí. V předškolním období ale nastává moment, kdy se dítě učí novým sociálním dovednostem. Zlepšuje se komunikace a rozvíjí se způsoby interakce s ostatními lidmi, s nadřazenými, rovnocennými i podřazenými. Většina dětí už je připravena se plně zapojit do sociálních skupin a navazovat vztahy. Ve vývoji můžeme pozorovat rozdělení do triády oblastí, kde se dítě dokáže identifikovat. První a velmi důležitou oblastí je rodina, která pro dítě představuje soukromé prostředí, které poskytuje dostatečné množství jistoty a bezpečí. Druhou skupinou jsou vrstevníci, mezi nimiž si dítě může připadat jako v rovnocenné skupině. V této skupině se dítě učí rozlišovat vztahy a ukazuje správné chování k dospělým, ale i k ostatním dětem a osamostatňování. Ve vrstevnické skupině můžeme pozorovat prosociální chování ve formě spolupráce nebo sebezprosazování se. Třetí a neodmyslitelnou skupinou je mateřská škola, která je pro dítě první institucí, do které dítě přichází. Vstup do mateřské školy pro dítě znamená schopnost přizpůsobit se a tím si osvojit další sociální zkušenosti. (Vágnerová, 2005)

2.3 ROZVÍJENÍ EMOCÍ V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU

Pojem emoce můžeme často zaměňovat s pojmem cit. Emocemi také označujeme citové stavy, kterými jsou například strach, zlost, smutek, radost a další. Nakonečný nám připomíná, jak formulované definice emocí můžeme najít v psychologických slovnících.

„1. komplexní citový stav doprovázený charakteristickými motorickými a žláзовými aktivitami, 2. komplexní chování organismu, v němž predominují viscerální komponenty, resp. 1. mentální stav, charakterizovaný cítěním a doprovázený motorickými projevy, který se vztahuje k nějakému objektu nebo vnější situaci, 2. excitovaný stav mysli, který doprovází k cíli záměrné chování, 3. afektivní stav, který je důsledkem překážky nebo oddálení instinktivní akce, 4. Dynamický projev instinktu (psychoanalýza), 5. Dezorganizovaná odpověď organismu, 6. Totální akt organizovaný kolem autonomně kontrolovaného komplexu chování (tj. aktivita organizovaná převážně vegetativní nervovou soustavou). (H. B. English a A. C. Englishová in Nakonečný, 2000 s. 8)

Pokud si přiblížíme emoční vývoj dítěte podle Vágnerové (2005), zjistíme, že u dětí předškolního věku začíná v emocích převažovat větší stabilita a vyrovnanost. Stále ale

můžeme pozorovat, že jejich citové prožitky jsou intenzivní a je časté přecházení z jednoho emočního stavu do druhého. Typickým znakem pro předškolní věk je rozvíjení emoční paměti. Jelikož dozrává centrální nervová soustava, děti už dokáží svou nespokojenost vyjadřovat i jiným způsobem, doposud převládalo vyjádření nespokojenosti pláčem. U předškolního dítěte už nepozorujeme tak často emoce, kterými jsou vztek a zlost. Zlost můžeme ale stále pozorovat při kontaktu s vrstevníky, pokud nastane mezi nimi konflikt, svůj vztek už ale dítě dokáže lépe regulovat. Projevy strachu bývají doplňovány dětskou fantazií. Dítě si dokáže vysnit imaginární bytost či nějaké strašidlo a typické je i vyprávění si strašidelných příhod mezi dětmi. U vyprávění strašidelných historek velmi záleží na temperamentu dítěte. Pokud je dítě úzkostné, můžou ho historky vystrašit natolik, že bude závislé na společnosti dospělé osoby. Mezi pozitivní emoční stavy můžeme zařadit smysl pro humor. Mezi dětmi pozorujeme žerty spíše jednoduché a takové, které odpovídají úrovni jejich uvažování. Děti za velmi humorné považují opakování nesmyslných slov nebo pojmy, které bychom mohli zařadit v současné době do skupiny tabu. Vytváření vzájemné legrace můžeme zařadit do činností, které prohlubují mezilidské vztahy. Těšení se na blízkou budoucnost také nastává už v předškolním věku. Dítě uspokojuje pocit očekávání.

2.3.1 EMOČNÍ INTELIGENCE

Navazování přátelství, schopnost spolupráce, umět vyřešit konflikt, porozumět emocím druhého člověka, to vše řadíme do skupiny emoční inteligence. Emoční inteligence je důležitá pro to, aby se dítě dokázalo zařadit do skupiny vrstevníků. Pokud dítě nemá dostatečně rozvinutou emoční inteligenci, může mít se svými vrstevníky i rodinou zbytečné konflikty, které následně neumí samo vyřešit. Může se cítit osamocené, mít pocity vzteku a smutku nebo dokonce mít pocit neschopnosti. (Svobodová, 2010)

2.3.2 VZTAHOVÉ EMOCE

Typickými emocemi, které se v předškolním období objevují, jsou láska, sympatie a nesympatie, soucit a pocity sounáležitosti. Vztahové emoce jsou závislé na temperamentu dítěte a zázemí, ve kterém děti vyrůstají, tedy zda mají dostatečně uspokojenou potřebu jistoty a bezpečí. Pokud dítě pochází z kvalitního a bezpečného

zázemi, můžeme očekávat, že u něj budou převažovat pozitivní emoce. Naopak děti, které na bezpečné zázemí nemají štěstí, reagují k ostatním lidem negativně. Mezi pozitivní vztahové emoce, které mají dlouhé trvání, řadíme pocit sounáležitosti a soucitu. Schopnost empatie, tedy orientace v prožitcích druhých lidí už dítě dokáže realizovat v pěti až šesti letech. Na konci předškolního období dítě dokáže pochopit, že výraz v obličeji nemusí vždy zrcadlit emoce, které se odehrávají uvnitř člověka, dokonce začínají chápat, že se lidé mohou za výraz maskovat. (Vágnerová, 2005)

2.3.3 SEBEHODNOCENÍ

Tak jako u dospělého člověka může být sebehodnocení kladného i záporného rázu. S dosažením dalšího stupně morálního uvažování pociťuje dítě pocity viny. Pocity viny jsou spojeny s přijetím stanovených pravidel chování. Pociťování viny je u dítěte pozorovatelné, pokud samo pochopí, že udělalo něco v rozporu se stanovenými pravidly, které už přijalo. Vývojem začíná chápat, jak se nepříjemných pocitů zbavit a napravit je. Do pozitivních emocí patří prožívání radosti, které je spojeno s typickým znakem myšlení – egocentrismem. (Vágnerová, 2005)

2.3.4 KOMUNIKACE

Marek Herman (2008) tvrdí, že komunikace je jedním z hlavních prostředků k navazování jakýchkoliv vztahů. Komunikace je přirozená a umožňuje každému vztahu rozvíjení a jeho další budování. Prvním cílem komunikace je odrážení pohledu na vztah a druhým cílem je samotné utváření vztahu. Komunikace přispívá i k předcházení zbytečných konfliktů, proto bychom měli dbát na to, abychom komunikovali takovým způsobem, který nebude nikomu ubližovat.

Způsoby, jak správně a partnersky komunikovat zvláště s dětmi, popisují Kopřiva, Nováčková, Nevolová & Kopřivová. Uvádějí, že není tak složité změnit věty, které používáme a vytvářet tak dětem partnerský přístup. Partnerský přístup je důležitý k tomu, aby z dětí vyrostly kompetentní osoby, které budou zodpovědně řešit problémy současného světa. S dítětem dokážeme vytvářet rovnocenný vztah, pokud si včas vymezíme hranice, které budou dodržovány. Pak u dítěte dochází k uspokojení potřeby bezpečí. Mezi efektivní způsoby komunikace patří **popisování a konstatování**. Popis je

vhodným způsobem, protože umožňuje popsat aktuální situaci a přitom nesklouznout k posuzování. Druhým efektivním způsobem komunikace je **informování**. Informováním umožňujeme dítěti spojování si souvislostí, a tím docházíme k uspokojení potřeby smysluplnosti. V informování dětem sdělujeme proč, jak a kdo co dělá, informujeme děti o důsledku a cílech. **Vyjadřování vlastních potřeb a očekávání** neodmyslitelně patří do skupiny efektivních způsobů komunikace. Vyjadřovat svá přání bychom měli pozitivně a přátelským hlasem. Druzí lidé rádi naslouchají a plní přání, která jsou smysluplná. Tento způsob se prolíná s předešlým způsobem, kterým bylo informování. Rozdíl v informování a vyjadřování vlastních potřeb a očekávání vyplývá z toho, že informace se snažíme sdělovat v třetí osobě, natož u vyjadřování vlastních potřeb a očekávání, jak už z názvu vyplývá, mluvíme v první osobě jednotného čísla. **Možnost volby** spočívá v tom, že dítěti dáváme na výběr ze dvou, popřípadě více možností. Tím, že dítěti dáváme na výběr, dáváme mu pocit, že v něj věříme a považujeme ho za kompetentní osobu. Možnost volby je vhodná k tomu, aby se dítě učilo přemýšlet o nevýhodách a výhodách možností. **Dvě slova** nám občas poslouží k tomu, abychom dítě napomenuli nebo jen upozornili. Prvním slovem by mělo být oslovení, kterým zabraňujeme rozkazovacímu tónu. Dítěti dáváme pocit, že je pro nás kompetentní osobou, jen je třeba ji na něco upozornit, a věříme, že ona to zvládne vyřešit sama. Dalším efektivním způsobem komunikace je **prostor pro spoluúčast a aktivitu dětí**. Pro tuto formu je vhodné využívat při komunikaci otázky – *Co s tím uděláš? Co navrhuje?*. Pokud si dítě neví rady, získává alespoň pocit, že na problémy není sám a my dospělí se mu snažíme pomoci. Pro vyřešení daného problému můžeme využít například předkládání návrhů k dalšímu postupu. Pedagog nesmí zapomenout na to, že za konečné rozhodnutí je zodpovědný on, ale tím, že dá prostor pro návrh řešení dětem, nic nezkaží. (Kopřiva, Nováčková, Nevolová & Kopřivová 2005)

2.4 VÝZNAM PROSOCIÁLNÍCH ČINNOSTÍ V PŘEDŠKOLNÍM OBDOBÍ

Prosociální hry nám umožňují propojování reálných situací nebo zážitků ze života současně s hrou. Děti se tímto způsobem učí pojmenovat a rozlišovat chování, jednání nebo dokonce i nálady. Postupně dokážou odhalit i příčinu a následky svého chování. Pedagog, který hru správně uchopí, dokáže hravou formou dojít k naplnění cíle o ovládnutí

emocí. Děti se prosociálními hrami učí, jak se správně chovat k druhému člověku a jak mu případně pomoci. (Svobodová, 2010)

Rozvojem prosociálního chování už v předškolním období zlepšujeme kvalitu mezilidského soužití. V mateřské škole má na rozvoj prosociálního chování velký vliv dynamika dětské skupiny při různých situacích. Děti si všímají, jakým způsobem v situacích reaguje učitelka i ostatní děti, tím se dítě rozvíjí v oblasti rozumové, po stránce morální a citové. Děti si mohou zažít různé typy jednání a reagování druhých lidí v námětových či dramatických činnostech, které jsou předem cíleně připraveny pro rozvoj prosociálního chování. V nich se děti bezděčně učí, jak se chovají ostatní lidé při nevhodném chování a nedorozumění. Na druhou stranu se dítě učí někoho ocenit, prožít s ním radost z úspěchu, dokázat vyslovit přání a radovat se ze společných zážitků. Koťátková zmiňuje, že veliká důležitost spadá na pravidelné zařazování komunitního kruhu, při kterém děti mají možnost všem ostatním sdělit své zážitky, co jim dělá radost a mají rády, ale dostávají i prostor k tomu, aby ostatním sdělily, co je trápí. Komunitní kruh je vhodný k tomu, že děti v něm často reflektují zážitky, které zažily společně s celou skupinou dětí. Komunitní kruh je i vhodným prostorem pro domlouvání společných pravidel a mají zde možnost přispět k plánování i děti. Děti při plánování pravidel reflektují už zažité nevhodné chování a uvědomují si, že bylo špatné, snaží se proto vymýšlet pravidla, která by přispěla ke kvalitnímu soužití. (Koťátková, 2008)

„Významné prosociální schopnosti a dovednosti mohou být záměrně nebo situačně rozvíjeny v dětské skupině v mateřské škole a mají několik okruhů, kterými jsou přátelství, tolerance, dělení se, pomáhání si, zpětná vazba na chování druhého, spolupráce a odpovědnost.“ (Koťátková, 2008, s. 153)

Pedagogové mateřské školy, by si měli dobře uvědomovat, že děti jsou na chování ve svém okolí velmi citlivé a rády ho napodobují. Proto bychom si měli dát pozor na to, aby převažovala pomoc druhému, ochota porozumět, uspokojování svých, ale i potřeb ostatních a ochota pomoci druhému. (Koťátková, 2008)

3 PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

„Výchovná činnost zaměřená na malé děti provázela lidstvo pravděpodobně odjakživa, ale její cíle, obsah a metody prošly složitým a pozoruhodným vývojem. Neméně složitý, ale značně pomalejší byl vývoj názorů, úvah a teoretického myšlení o výchově malého dítěte.“ (Opravilová, 2016, s. 10)

3.1 POJETÍ PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ DLE RVP PV

RVP PV (2018) popisuje předškolní vzdělávání jako záměrné institucionální vzdělávání, které má doplňovat rodinnou výchovu. Předškolní vzdělávání by dítěti mělo poskytovat množství mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho kvalitnímu učení i rozvoji. Dalším úkolem předškolního vzdělávání je obohacování denního programu dítěte a poskytování odborné péče. V mateřské škole se dítě setkává se začátkem své vzdělávací cesty a pedagogové by měli usilovat o to, aby dítěti tuto cestu zpříjemňovali, usnadňovali a dostatečně ho vybavili na další pokračování ve vzdělávací cestě. Předškolní pedagog má za úkol rozvíjet dítě podle jeho individuálních možností.

3.1.1 HLAVNÍ PRINCIPY RÁMCOVÉHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

- *akceptovat přirozená vývojová specifika dětí předškolního věku a důsledně je promítat do obsahu, forem a metod jejich vzdělávání*
- *umožňovat rozvoj a vzdělávání každého jednotlivého dítěte v rozsahu jeho individuálních možností a potřeb*
- *zaměřovat se na vytváření základů klíčových kompetencí dosažitelných v etapě předškolního vzdělávání*
- *definovat kvalitu předškolního vzdělávání z hlediska cílů vzdělávání, podmínek, obsahu i výsledků, které má přinášet*
- *zajišťovat srovnatelnou pedagogickou účinnost vzdělávacích programů vytvářených a poskytovaných jednotlivými mateřskými školami*
- *vytvářet prostor pro rozvoj různých programů a koncepcí i pro individuální profilaci každé mateřské školy*

- *umožňovat mateřským školám využívat různé formy i metody vzdělávání a přizpůsobovat vzdělávání konkrétním regionálním i místním podmínkám, možnostem a potřebám*
- *poskytovat rámcová kritéria využitelná pro vnitřní i vnější evaluaci mateřské školy i poskytovaného vzdělávání.*
(RVP PV, 2018, s. 5)

3.2 CÍLE A OBLASTI PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ S OHLEDEM NA ROZVOJ PROSOCIÁLNÍHO CHOVÁNÍ DĚTÍ

3.2.1 RÁMCOVÉ CÍLE PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

„Záměrem předškolního vzdělávání je rozvíjet každé dítě po stránce fyzické, psychické i sociální a vést je tak, aby na konci svého předškolního období bylo jedinečnou a relativně samostatnou osobností, schopnou (kompetentní, způsobilou) zvládat, pokud možno aktivně a s osobním uspokojením, takové nároky života, které jsou na ně běžně kladeny (zejména v prostředí jemu blízkém, tj. v prostředí rodiny a školy), a zároveň i ty, kterého ho v budoucnu nevyhnutelně čekají.“ (RVP PV, 2018, s. 10)

Rámcové cíle (záměry):

1. rozvíjení dítěte jeho poznání a učení

2. osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost

3. získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí (RVP PV, 2018, s. 10)

3.2.2 OBLASTI PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

DÍTĚ A JEHO TĚLO je první zmiňovanou oblastí v RVP PV. Tato oblast se zaměřuje na to, aby byl u dítěte správně rozvíjen pohybový vývoj, správné držení těla, a aby při pohybových činnostech správně zapojovalo dechové svalstvo. Pro rozvoj zmiňovaných dovedností je vhodné zařazovat hudebně pohybové a pohybové činnosti a hry, ve kterých se dítě hravou formou setkává s vrstevnickou skupinou dětí, se kterou se musí zvládnout domluvit na pravidlech, respektovat je a brát ohled na bezpečí všech zúčastněných. (RVP PV, 2018)

Na rozvíjení duševní pohody, psychické zdatnosti, odolnosti dítěte, rozšiřování zkušeností v oblasti jazyka a řeči, na rozvíjení intelektu, poznávacích procesů, citů a vůle, sebepojetí a sebevyjádření, a na podporování dalšího poznávání a učení má zásluhu rozvíjení oblasti zvané **DÍTĚ A JEHO PSYCHIKA**. Jelikož je tato oblast velice rozsáhlá, je rozdělena na tři podoblasti. První podoblastí je **Jazyk a řeč**, ve které se pozornost zaměřuje na rozvoj komunikativních dovedností a ovládnutí jazyka a řeči, který je v rozvoji prosociálního citění velmi důležitý k naslouchání a porozumění druhému člověku. Do této oblasti také spadá rozvíjení předčtenářské gramotnosti, tedy osvojování si poznatků, které předcházejí čtení a psaní. V mateřské škole se snažíme o to, aby dítě dokázalo vyjádřit své myšlenky, nápady a pocity. **Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace** jsou druhou podoblastí Dítě a jeho psychika. Tato podoblast rozvíjí schopnost tvořivosti, schopnost vnímání, vytváření základů pro práci s informacemi, ale také například posilování přirozených poznávacích citů, mezi které patří zvědavost, zájem a radost z objevování. Důležitou je podoblast **Sebepojetí, city a vůle**, ta podporuje poznávání sebe sama a rozvíjení kladných citů k sobě samému – mít se rád. Rozvíjí dítě v ohledu samostatnosti a ve schopnosti sebeovládání. S tím souvisí navazování citových vztahů k ostatním, nadále vztahy rozvíjet a city, které ve vztahu vznikají, naplno prožívat. Rozvíjí dítě tak, aby dokázalo vyjadřovat své pocity, prožitky a dojmy, které získalo. Cíle v této oblasti se také zaměřují na to, aby dítě dokázalo záměrně řídit své chování a dokázalo ovlivnit vlastní situaci. Svě city může dítě kvalitně rozvíjet ve spontánní hře, v připravených činnostech, které posilují spokojenost a radost. Vůli velmi dobře rozvíjí činnosti, ve kterých děti vidí jasný cíl, mohou v těchto činnostech uspět a něčeho dosáhnout. Vyjadřování svých pocitů umožňují činnosti, kde dítě má možnost samostatně vystoupit, obhajovat své názory a rozhodovat. Do vzdělávací nabídky by pedagog měl zařazovat i hry na téma přátelství a rodiny, výlety do blízkého okolí, sledování pohádek a čtení pohádkových příběhů, tvůrčí aktivity, činnosti se záměrem na poznávání základních lidských vlastností nebo například činnosti dramatické. Tato oblast dále podporuje dítě tak, aby dítě dokázalo vyjádřit svůj souhlas či nesouhlas, aby bylo schopné se na určitou dobu odloučit od své rodiny, dokázalo rozhodnout o svém činu a chování, dokázalo vyjádřit svůj názor a pocit, přijmout svůj úspěch i neúspěch, být citlivý k sobě, k blízkým lidem a dokonce i k přírodě. (RVP PV, 2018)

Oblast, která se zaměřuje na utváření vztahů, se nazývá **DÍTĚ A TEN DRUHÝ**. Pedagog by se měl zaměřit na to, aby se dítě učilo seznamovat s pravidly chování, osvojovalo si poznatky a zkušenosti s navazováním vztahů k lidem, aby bylo dobře rozvíjeno prosociální chování v rodině, mateřské škole, v herní skupině a dalších sociálních skupinách. S tím souvisí osvojování si prosociálních postojů, které se zaměřují především na citlivost, respekt, toleranci a přizpůsobivost. K navazování vztahů patří komunikace, kterou bychom měli rozvíjet po stránce verbální i neverbální. Učíme děti, aby byly schopné ochránit si své vlastní soukromí, a aby byly bezpečí ve vztahu k druhým lidem. Mateřská škola nabízí velký prostor pro hraní her, které jsou zaměřeny na rozvoj prosociálního chování a navazování sociálních vztahů. Proto je vhodné do nabídky činností zařazovat společenské hry, sociální a interaktivní hry, hru v roli, dramatické, hudební a hudebně pohybové hry. K navazování vztahů patří i kooperativní hry ve dvojicích nebo skupinách. Pro rozvoj prosociálního chování jsou vhodné aktivity, podporující uvědomování si vztahů mezi lidmi, kterými rozvíjíme přátelství, kamarádství a také vztahy mezi oběma pohlavími. Aby se dítě učilo tolerovat a dávat respekt lidem, zařazujeme také společné setkávání, povídání, sdílení a vzájemné naslouchání. Dítě a ten druhý je oblastí, která se zaměřuje na vedení dítěte k ohleduplnosti pro druhé, k ochotě něco svého půjčit nebo se rozdělit, pomoci druhému nebo vyřešit vzniklý konflikt, přijmout někoho nového a respektovat ho. Pokud je dítě v této oblasti dobře rozvíjeno, mělo by být schopné rozlišit různé emoce a nálady a rozumět jim, navazovat vztahy a s lidmi plnohodnotně komunikovat a respektovat je, na druhou stranu také odmítnout komunikaci, která je mu nepříjemná. Respektovat pravidla a svá práva, ale i práva druhých lidí a společně s nimi spolupracovat, vnímat jejich potřeby a snažit se vyjít jim v jejich přání vstříc. (RVP PV, 2018)

DÍTĚ A SPOLEČNOST je oblast, která usiluje o socio-kulturní začlenění dítěte do společnosti. Tato oblast se zabývá pravidly pro soužití s ostatními lidmi, materiálními a duchovními hodnoty, kulturou a uměním, osvojováním si návyků, dovedností a postojů a vytvářením klidné společenské atmosféry v sociálním prostředí, ve kterém dítě žije. Abychom toho docílili, je třeba, aby dítě bylo rozvíjeno v oblasti poznávání a spoluvytváření pravidel pro společné soužití (učit dítě i chápat proč je důležité a správné), aby bylo dítě zdvořilé, ohleduplné a tolerantní, a aby bylo schopné spolupracovat a

spolupodílet se, aby se chovalo autonomně, prosociálně, a aby se dokázalo přizpůsobovat společenskému prostředí. Předškolní dítě, už by mělo mít povědomí o základních morálních hodnotách, kterými jsou dobro, zlo, pravda a také upřímnost. Mělo by se seznamovat se světem lidí, kultury a umění a především dobře znát prostředí, ve kterém žije. Mělo by mít povědomí o tom, že na světě jsou i jiné kultury a národnosti, které se v určitých věcech od naší kultury liší, to můžeme podpořit návštěvou výstav, divadelními nebo filmovými představeními, sportovními, dramatickými, výtvarnými, i hudebními činnostmi. Důležité je i rozvíjení společenského a estetického vkusu. První důležitou událostí pro to, aby oblast zaměřující se na začleňování dítěte do společnosti, byla dobře rozvíjena, je vstup do mateřské školy a přirozená adaptace dítěte, kde se dítě setkává s pozitivními vzory pro vztahy a chování. Pro rozvoj spolupodílení a spolupráce by pedagog měl zařazovat do nabídky činností různorodé společné hry a skupinové aktivity, do kterých může patřit i pořádání společných slavností a zábav, které rozvíjí také dítě ke vztahu ke kultuře. Pro rozvoj umění by se dítě mělo pravidelně setkávat s literárními, dramatickými, výtvarnými nebo hudebními díly či vystoupeními. Hravou formou v mateřské škole si dítě osvojuje společenské role – profesní, rodinné, podle pohlaví, a další. (RVP PV, 2018)

Oblast **DÍTĚ A SVĚT** se zaměřuje na environmentální výchovu a ochranu životního prostředí, na rozvíjení elementárního povědomí o okolním světě, o dění v celém světě a o vlivu člověka na prostředí. Dítě by mělo mít rozvinutý kladný vztah k prostředí, ve kterém žije, a být s ním dostatečně seznámeno, to lze rozvíjet procházkami, výlety a společným pozorováním ekosystémů a životního prostředí. Také by si mělo osvojit základní poznatky o širším prostředí, a to jak kulturním, přírodním, tak i technickém. Dítě by mělo chápat, že lidská činnost okolní svět zvelebují, ale také ji dokáže poškozovat a ničit. Rozvinuté by mělo být také v chápání, že se všichni můžeme spolupodílet na ochraně svého prostředí a vytváření bezpečných podmínek pro život. Do této oblasti můžeme zařadit i téma doprava a bezpečnost v dopravě, bezpečné zacházení s léky, předměty a přístroji, bezpečnost při kontaktu s různými zvířaty a rostlinami, chemickými látkami, a také jak se zachovat při povodni či požáru. Učíme dítě, jaké jsou změny v podmínkách vnějšího prostředí, a jak se v nich správně chovat. (RVP PV, 2018)

4 PRAKTICKÁ ČÁST

4.1 CÍL PRÁCE

Cílem praktické části je vytvořit a v praxi ověřit metodický zásobník her pro rozvíjení prosociálního chování a jednání ve skupině dětí v mateřské škole.

Hry jsem rozdělila dle výchovného využití podle Suchánkové (2014), které jsem popsala na str. 9 v teoretické části své bakalářské práce.

V zásobníku jsou hry zaměřené na pohybový, hudební, slovní, konstruktivní a sociální rozvoj. Všechny tyto hry jsou uzpůsobené ke kvalitnímu rozvoji prosociálního jednání a zaměřují se na spolupráci, sounáležitost, komunikaci, respekt k druhému, k přijmutí, a také ke správnému použití slov „děkuji“ a „prosím“. Zásobník dále obsahuje i hry, které jsou neprosociální. Tyto hry jsou vždy drobnou úpravou předělané na hry prosociální tak, aby plnily svůj prosociální cíl v rozvoji dětské osobnosti.

Všechny hry jsou ověřené v praxi a je k nim vždy uveden záznam z pozorování a rozhovorů s dětmi. Pod každou hrou je uvedeno zhodnocení hry, ve kterém lze najít doporučení, záznam pocitů dětí, vhodný počet hráčů, možná rizika a motivace, která lze dle potřeby obměňovat.

4.2 METODOLOGIE

Pro zpětnou vazbu realizovaných her jsem zvolila metodu pozorování, nepřímého pozorování (video záznamy) a rozhovorů.

„Metodu pozorování je vhodné spojit s rozhovory, neboť v kombinaci s rozhovorem si může badatel udělat komplexní obrázek o dané situaci...Porozumění vycházející z prolínání dvou metod, hloubkového rozhovoru a zúčastněného pozorování, vede k pochopení komplexnosti situace.“ (Švaříček, Šedová a kol., 2014, s. 158).

Pozorování lze považovat za výzkumnou metodu, pokud probíhá záměrně, plánovitě, cílevědomě a systematicky. Pozorování je nepřírozenější formou sběru dat a lze při ní sledovat reálné jevy. První etapou při pozorování je stanovení si, co budu sledovat,

proč to chci sledovat a jak to budu sledovat. Jedním z vhodných prostředků pro registraci pozorování je videozáznam. (Skutil a kol., 2011)

Dle názoru Švaříčka, Šedřové a kol. je zúčastněné pozorování dlouhodobé a systematické sledování probíhajících aktivit a následné zprostředkování čtenáři. Pozorovatel má při pozorování více úloh, první jeho úlohou je být účastníkem interakcí a druhou je být pozorovatelem a badatelem. Pozorování je vhodnou metodou v prostorách školní třídy, protože při něm nedochází k narušování běžného chodu.

Rozhovor je výzkumnou metodou, kdy badatel pokládá několik otázek účastníkům. Rozhovory můžeme zkoumat sociální skupiny, členy určitého prostředí, s cílem pochopit jejich chování a jednání. Rozhovor polostrukturovaný závisí na předem připravených otázkách, které v momentě dotazování doplňujeme podle aktuálních potřeb. (Švaříček, Šedřová a kol., 2014)

4.3 POPIS MATEŘSKÉ ŠKOLY A TŘÍDY, ČASOVÝ ÚSEK POZOROVÁNÍ

Své respondenty pro pozorování v praktické části bakalářské práce jsem si vybrala v mateřské škole Nerudova 53 v Českých Budějovicích, kterou nalezneme v širším centru města. Mateřská škola má 7 tříd, rozmístěných do 3 budov, s kapacitou 167 dětí, věnuje se jim 13 pedagogických pracovníků, 6 provozních zaměstnanců a vaří jim 4 zaměstnanci ve školní kuchyni.

Pozorování probíhalo ve třídě Krtečci. Je to třída předškolních dětí, kam dochází děti ve věku od 5 do 7 let a jsou zde umístěny i děti s odkladem školní docházky. Celkový počet zapsaných dětí ve třídě je 28. Třída je rozdělena na hernu a pracovní prostor se stolečky, je vybavena kvalitními materiály, hračkami a pomůckami.

Tuto mateřskou školu, zejména třídu Krtečci, jsem si vybrala proto, že jsem ji před zahájením pozorování navštívila a všimla jsem si, že na rozvíjení prosociálního chování a zařazování prosociálních her kladou paní učitelky spolu s dětmi velký důraz.

V mateřské škole jsem pracovala od měsíce března 2019, do konce měsíce května 2019. Všechny zařazené hry jsem směřovala a motivovala k aktuálním tematickým blokům, kterými byly: *Zima končí – Krtek s dětmi vynáší Mořenu, Jak krtek a skřivánek přivolali jaro, Krtek maluje kraslice – Velikonoce, Krtek na statku, Krtku, podívej, kde*

bydlím – náš dům, naše město, Krtek a hvězdy, Krtek a rodina – maminka má svátek a Studánková víla.

5 NABÍZENÉ HRY

5.1 POHYBOVÉ HRY

HRA NA MRAZÍKA

1. varianta (hra neprosociální, protože děti ze hry vypadávají a nedostávají prostor pro to, aby byly příště rychlejší a pozornější)

Zdroj: upravená verze - Jukličková-Krestovská, 1985, s. 211-212

Cíl hry: „rychlý, odvážný a bezpečný běh, vyhýbání, pohotový přechod do klidové polohy na dotek, výdrž v dané pozici“ (Jukličková-Krestovská, 1985, s. 212)

Pomůcky: modrý šátek na označení mrazíka

Motivace: *Zima už nám skončila a přivítali jsme jaro. Ráno je stále velmi chladno a občas nás ještě navštíví mrazík. V zemi jsou už zasázená semínka kytiček, kterých když se mrazík dotkne, tak zamrznou.*

Postup: Ve skupině dětí se určí jeden hráč, který bude představovat mrazíka. Pro rozpoznání mrazíka od ostatních dětí využijeme modrý šátek, který dítěti zavážeme kolem krku či na ruku. Na smluvený signál mrazík vybíhá a snaží se dotknout (zmrazit) co nejvíce dětí. Koho se mrazík dotkne, je zmražený a musí zůstat stát na místě, dokud hra neskončí. Ostatní děti se zmraženým hráčem vyhýbají. Hru ukončíme domluveným signálem (například tamburínou). Při opakování hry změním hráče v roli mrazíka.

2. varianta (hra prosociální – hra obsahuje zachraňování)

Zdroj: upravená verze – Svobodová a kol., 2012, s. 98 (Na mrazíka)

Cíl hry: orientace v prostoru, bezpečný běh, vyhýbání, pohotový přechod do klidové polohy na dotek

Cíl prosociální: vést děti k uvědomění si, že někomu pomáhat a dostávat od někoho pomoc je příjemné a správné

Pomůcky: modrý a žlutý šátek na označení mrazíka a sluníčka

Motivace: *Mrazík nás může navštívit i na jaře, když jsou chladné rána. Dokonce dovede zamrazit semínka kytiček, která jsme zasadili. Aby semínka rozmrzla a mohly z nich vyrůst krásné kytičky, může jim pomoci sluníčko.*

Postup: Ve skupině se určí jeden hráč, který bude představovat mrazíka – označíme ho modrým šátkem. Druhý vybraný hráč bude představovat sluníčko – označíme ho žlutým šátkem. Na domluvený signál začíná hra. Mrazík vybíhá a snaží se dotknout co nejvíce hráčů, kteří před ním utíkají. Pokud se mrazík dotkne hráče – hráč zamrzá a zůstane stát. Hráč v roli sluníčka má za úkol všechny zamrzuté hráče rozmrazit pohlazením – pokud se sluníčko dotkne zamrzlého hráče, vysvobodí ho a hráč může dále ve hře pokračovat. Hru ukončíme domluveným signálem (například tamburínou). Hru můžeme opakovat, pro další kolo je vhodné změnit hráče v roli mrazíka a sluníčka.

Hodnocení:

Otázky pro děti:

1. Která hra se vám líbila více?

Z 28 dětí se 4 dětem více líbila první varianta hry a 24 dětí si raději zahrálo druhou variantu hry.

2. Co se vám na hře líbilo nebo nelíbilo?

Jeden chlapec odůvodnil svou volbu tím, že první varianta hry byla více soutěživá a jemu se ve hře dařilo. Druhému chlapci se první hra líbila více, protože byl v roli mrazíka. Jedna z dívek odůvodnila volbu první hry tím, že při první hře byla brzy zmražená a byla ráda, že nemusí běhat, aby jí nebylo horko. Jednomu z dětí se líbilo, že v první hře nebylo sluníčko, protože mohl po zmražení zůstat po zbytek hry jen stát.

Dívka, která byla v druhé variantě hry v roli sluníčka, odpověděla, že se jí líbilo, že mohla ostatní hráče vysvobozovat. Ostatní děti, kterým se líbila více druhá varianta hry, odpovídaly, že se jim líbilo, že mohly více hrát a běhat, a že se jim líbilo, že jim sluníčko pomohlo a zachránilo je.

3. V jaké hře jsme byli na sebe hodnější?

Děti se shodly, že hodnější jsme na sebe byli v druhé hře, protože ve hře bylo sluníčko, které jim pomáhalo.

Otázky pro mě:

1. Splnila jsem stanovený cíl prostřednictvím hry a posílila tím rozvoj prosociálního chování?

Ano, stanovený cíl jsem splnila. Děti při rozhovoru odpovídaly, že se jim líbilo, když jim sluníčko ve hře pomáhalo. Dívka, která byla v roli sluníčka, odpověděla, že měla radost, když děti vysvobozovala.

2. Jak fungovala organizace a motivace hry?

U první varianty hry byla organizace nevhodná z důvodu, že hra byla vyřazovací a děti, které by se v pohybových schopnostech potřebovaly rozvíjet, nemohly ve hře pokračovat. U druhé hry byla organizace lepší, protože nikdo nezůstal ze hry dlouho vyřazený a mohl dále ve hře pokračovat. Motivace byla u obou variant úspěšná.

Porovnání her: Většina z dotazovaných dětí upřednostnila druhou variantu hry. K první variantě hry se přikláněly děti, které nechtěly běhat, a ve hře brzy vypadly, a nadále mohly hru jen pozorovat. Myslím, že většina z těchto dětí by se v pohybových dovednostech měla rozvíjet a měla by tak podporovat i rozvíjení své fyzické kondice. Jen u malého množství dětí se projevila touha po vítězství. Druhá varianta hry byla pro děti příjemnější, protože u nikoho nevznikal strach z vypadnutí. Při reflektování her dokonce samy děti uvedly, že se jim líbilo, že jim někdo pomohl.

HRA NA KRÁLE

1. varianta (hra neprosociální – ve hře používáme slovo „vezme“)

Zdroj: upravená verze - Ještěrka. *Nový rok, Tři králové* [online]. Poslední revize 10. 01. 2015 [cit. 2019 – 5 – 01]. Dostupné z: <https://jesterka3.webgarden.cz/rubriky/tydenni-plany/zima/novy-rok-tri-kralove>

Cíl hry: rozvoj rychlosti a postřehu, rozvoj obratnosti

Motivace: *Každý by si chtěl vyzkoušet, jaké to je být na chvíli králem a sedět na královském trůnu. My si to teď spolu můžeme vyzkoušet.*

Pomůcky: papírová koruna

Postup: Hráči utvoří kruh. Dva hráči jsou uprostřed kruhu – jeden v roli krále (má na hlavě korunu), druhý hráč je v roli lupiče. Hráči, kteří tvoří kruh (hradby), říkají básničku – „*Král sedí na trůnu, na hlavě má korunu. Kdo korunu z hlavy vezme, na královský trůn si sedne.*“. Po odříkání básničky lupič bere korunu z hlavy krále a utíká vně kruhu, obíhá jej. Při výběhu z kruhu upozorníme děti, aby dávaly pozor, aby do někoho nestrčily a neublížily si. Král se lupiče snaží dohonit, pokud ho nedohoní, lupič usedá na trůn a stává se novým králem. Hra se opakuje.

2. varianta (hra prosociální)

Zdroj: upravená verze - Metodický portál RVP. *Král* [online]. Poslední revize 28. 05. 2009 [cit. 2019-04-11]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/3145/KRAL.html/>

Cíl hry: rozvoj rychlosti a postřehu, rozvoj obratnosti

Cíl prosociální: učit děti dávat pozor na bezpečnost ostatních hráčů, rozvíjet schopnost podělit se s kamarádem – darovat a přijmout, rozvoj sounáležitosti

Motivace: *Zima už je ve svém kralování pomalu u konce a už svou moc získává jaro. Pojďte děti pomoci jaru získat svojí moc.*

Pomůcky: papírová koruna

Postup: Hráči stojí v kruhu a drží se za ruce. Uprostřed kruhu stojí dva hráči. Jeden z nich představuje zimu - má na hlavě korunu, druhý hráč představuje jaro. Hráči v roli zimy a jara stojí naproti sobě a hráč (jaro) s dopomocí dětí v kruhu říká básničku - „*Zimo ty jsi bílá paní, končí tvoje kralování. Sundej bílou korunu a sesedni ze trůnu. Už je na to čas, za rok přijdeš čas.*“, po jejím dokončení hráč (zima) sundá korunu a předá ji druhému hráči (jaru). Po předání se oba společně proběhnou okolo kruhu. Hráči dbají na opatrnost, aby při výběhu ze středu kruhu neublížili jinému hráči, který tvoří kruh. Vybírá se nový hráč do role jara a zimy a hra se opakuje.

Hodnocení:

Otázky pro děti:

1. Myslíte, že je lepší o něco někoho poprosit nebo si to samy vzít?

Všechny děti se u této otázky shodly, že lepší je vždy o něco kamaráda poprosit, než si to bez zeptání vzít. Děti odpovídaly, že kdybychom něco kamarádovi vzali, tak by mohl být smutný (stejně jako se cítil král při první hře).

2. Líbila se vám více hra, kde paní Zima korunu darovala nebo hra kde jsme korunu královi ukradli?

Při této otázce se plný počet dětí, tedy 26 dětí shodlo, že více se jim líbila hra, kde se koruna darovala.

Otázky pro mě:

1. Splnila jsem stanovený cíl prostřednictvím hry a posílila tím rozvoj prosociálního chování?

Splnění plánovaného cíle jsem pozorovala při zpětné vazbě dětí, kdy samy odpovídaly, že lepší je darovat než ukrást nebo si vzít bez ptaní.

2. Jak fungovala organizace a motivace hry?

Organizace při první variantě hry fungovala výborně. Při druhé variantě hry děti byly trochu popletené, protože nevěděly, zda se mají honit nebo běžet spolu. Motivace hry fungovala, více děti zaujala motivace při druhé variantě hry, a to z důvodů aktuálního měnění ročního období.

Porovnání her: Tato hra baví děti v obou variantách a to z důvodu běhání. Už při hraní první varianty děti zaznamenaly, že slovo *vezme*, není v básničce ideální. Při rozhovoru a hodnocení her se všichni děti shodly, že hra, kde se daruje a nekrade, je lepší a líbí se jim více.

HRA NA ŠKATULATA

1. varianta (hra neprosociální – hra je vyvádávací)

Zdroj: z praxe mateřských škol

Cíl hry: umět se vyhnout překážce – rozvíjet koordinaci pohybu

Motivace: *K Velikonocům patří zajíčci a my si teď na zajíčky zahrajeme. Každý z vás jste zajíček a máte svůj domeček, když ale uslyšíte veselou písničku, ze svého domečku vyběhnete na palouček, když písnička dohraje, musíte se schovat zpět do svého domečku. Domečky ale postupně ubývají, na koho domeček nezbyde, už s námi hrát nemůže, ale může se dívat, jak to ostatním zajíčkům jde.*

Pomůcky: malé obruče (pro každé dítě jednu) – představují domeček, CD přehrávač s veselou nahrávkou

Postup: Děti v roli zajíčků jsou každý ve svém domečku (obruči). Když zazní hudba z CD přehrávače, děti vyběhají z obručí a běhají volně po prostoru herny. Úkolem dětí je dbát na bezpečnost, aby nedošlo ke srážce hráčů. Když paní učitelka stopne nahrávku z CD přehrávače, je to znamení pro děti, že si každý má najít jednu obruč, aby se zachránil a schoval se do domečku. Paní učitelka během hry několik obručí odebírá. Na koho obruč nezbyde, ve hře končí, posadí se mimo prostor určený ke hře a hru dále pozoruje. Hra pokračuje a paní učitelka opět odebírá obruče. Vítězem hry se stává ten, kdo zůstane ve hře jako poslední.

2. varianta (hra prosociální – děti se učí požádat o pomoc a přijmout druhého)

Zdroj: upravená verze – Svobodová, Váchová & Vítečková, 2012, s. 88 (Na ptáčky v hnízdech)

Cíl hry: umět se vyhnout překážce – rozvíjet koordinaci pohybu

Cíl prosociální: naučit se vhodně využívat pojmy *prosím* a *děkuji*, umět pomáhat kamarádovi

Motivace: *Zahrajeme si na zajíčky. Každý zajíček má svůj domeček, ze kterého vyběhá na palouček, když uslyší veselou hudbu. Když hudba dohraje, musí se schovat všichni zajíčci zpátky do domečku. Domečky nám ale ubývají a na všechny zajíčky domeček nezbyde. Na*

kterého zajíčka domeček nezbyde, může požádat o pomoc svého zajetího kamaráda, zda ho pustí do svého domečku.

Pomůcky: malé obruče (pro každé dítě jedna), CD přehrávač s veselou nahrávkou

Postup: Děti v roli zajíčků jsou každý ve svém domečku (obruči). Když zazní hudba z CD přehrávače, děti vyběhají z obručí a běhají volně po prostoru herny. Úkolem dětí je dbát na bezpečnost, aby nedošlo ke srážce hráčů. Když paní učitelka stopne nahrávku z CD přehrávače, je to znamení pro děti, že si každý má najít jednu obruč, aby se zachránil a schoval se do domečku. Paní učitelka během hry několik obručí odebírá. Na kterého hráče obruč nezbyde, požádá některého z kamarádů, jestli se může schovat k němu do jeho obruče. Hra se opakuje a paní učitelka při každé hře odebírá obruče, dokud nám to počet dětí a obručí z bezpečnostního hlediska dovolí.

Hodnocení:

Otázky pro děti:

1. Která hra se vám líbila více?

Z 26 zúčastněných dětí se první varianta hry líbila více 5 dětem. Ostatním dětem, tedy 21 z počtu 26 se více líbila druhá (prosociálně zaměřená) varianta hry, několik dětí odpovídalo, že se jim líbily obě varianty.

2. Co se vám na hře líbilo nebo nelíbilo?

Jeden z chlapců odpovídal, že se mu více zamlouvala první varianta hry, protože se v ní vypadávalo a jemu se dařilo, proto vypadl až jako jeden z posledních. Dalším dvěma chlapcům se líbila hra více v první variantě, protože byli poslední dva nevypadlí ze hry. Dvě děti zvolily jako lepší první variantu, protože brzy vypadly a nemusely příliš dlouho běhat. V druhé variantě děti ocenily to, že mohly více běhat a že dostaly možnost poprosit kamaráda, zda by jim nepomohl. (viz foto 6)

3. Komu z vás je líto, že v 1. hře nevyhrál?

Z 26 zúčastněných dětí 20 dětí odpovědělo, že jim je líto, že nevyhrálo. Pouze 6 dětem na vítězství nezáleželo.

Otázky pro mě:

1. *Splnila jsem stanovený cíl prostřednictvím hry a posílila tím rozvoj prosociálního chování?*

Cíl byl naplněn. Děti ocenily to, že mohly někoho požádat o pomoc nebo naopak někomu pomoci.

2. *Jak fungovala organizace a motivace hry?*

Motivace byla úspěšná, jelikož se u obou variant hry vztahovala k aktuálnímu tématu, tedy k přicházejícím Velikonocům. Organizace byla rozhodně lepší v druhé variantě, protože z hry nikdo nevypadával a děti si hru více užívaly. V první variantě hry docházelo k tomu, že děti, které ze hry vypadly, se nudily.

Porovnání her: Prosociálně zaměřená druhá varianta hry byla rozhodně lepší jak v organizaci, tak v tom, jak si děti hru užívaly. Přínosem u druhé hry bylo to, že děti pochopily, že pokud něco potřebují, je vhodné, aby požádaly svého kamaráda o pomoc a také, že je důležité druhému člověku pomoc poskytnout. Druhá varianta byla vhodnější i z důvodu, že se všechny děti mohly pohybově zdokonalovat. Pozorovala jsem, že první varianta hry, která byla soutěživá, v dětech probouzela touhu po vítězství - vítězství jednotlivce. Druhá varianta však umožňuje, aby byly vítězem všechny děti. Vítězství děti dosáhnou společnou pomocí.

ŽIDLÍKOVANÁ

1. varianta (hra neprosociální – děti ze hry vypadávají)

Zdroj: Iskolky.cz. *Židličkovaná – nejoblíbenější dětská hra* [online]. Poslední revize 7. 3. 2016 [cit. 2019-05-31]. Dostupné z: <https://www.iskolky.cz/610-materska-skolka-minisvet/skolky/134-zidlickovana-nejoblibenejsi-detska-hra>.

Cíl hry: rozvoj koordinace pohybu, rozvoj postřehu

Motivace: *K Velikonocům patří i slepičky a kuřátka. My si teď zkusíme zahrát na slepičky. Slepičky se na hudbu radostně procházejí kolem kurníku. Když ale hudba přestane hrát, snaží si každá slepička najít své bidýlko. Pokud ho ale nenajde, musí slepička z kurníku pryč.*

Pomůcky: židličky (pro každé dítě jedna), CD přehrávač s veselou hudbou

Postup: Z židliček (bidýlek) utvoříme kruh. Děti se postaví kolem kruhu z židliček. Jakmile se z CD přehrávače ozve hudba, děti začnou chodit kolem židliček. Pokud hudba přestane hrát, děti mají za úkol sednout si na nejbližší židličku. Pokud na dítě židlička nezbyla, vypadáva ze hry a odchází se posadit mimo prostor vyhrazený pro hru. Pokud vznikne konflikt – děti se mohou domluvit, kdo na židličce seděl dřív, snažíme se, aby děti vyřešily konflikt samostatně a domluvily se. Paní učitelka v každém kole odebírá židličku. Vítězem hry je ten, kdo obsadí poslední židličku ve hře.

2. varianta (hra prosociální – děti mají prostor požádat někoho o pomoc)

Zdroj: upravená verze – Svobodová a kol., 2012, s. 88 (Na ptáčky v hnízdech)

Cíl hry: rozvoj koordinace pohybu, rozvoj postřehu

Cíl prosociální: naučit děti správně využívat slova *prosím* a *děkuji*, učit děti pomoci kamarádovi v nouzi, mít pocit bezpečí a jistoty, že mi kamarád pomůže, a společně si užívat sounáležitost se skupinou dětí

Motivace: *K Velikonocům patří i slepičky a kuřátka. My si teď zkusíme zahrát na slepičky. Slepičky se na hudbu radostně procházejí kolem kurníku. Když ale hudba přestane hrát, snaží si každá slepička najít své bidýlko. Pokud ho ale nenajde, snaží se požádat jinou slepičku, jestli by jí nepustila na bidýlko k sobě.*

Pomůcky: židličky (pro každé dítě jednu), CD přehrávač s veselou hudbou

Postup: Z židliček (bidýlek) utvoříme kruh. Děti se postaví kolem kruhu z židliček. Jakmile se z CD přehrávače ozve hudba, děti začnou chodit kolem židliček. Pokud hudba přestane hrát, děti mají za úkol sednout si na nejbližší židličku. Jelikož paní učitelka v každém kole ubere židličku, na některé z dětí židlička nezbyde. V tu chvíli má dítě prostor pro to, aby požádalo některé z ostatních dětí, zda se s ním o svou židličku rozdělí. Pokud mu to druhé dítě dovolí, můžeme si mu sednout na klín. Hra pokračuje do té doby, dokud počet dětí v poměru s židličkami umožňuje bezpečnou hru.

Hodnocení:

Otázky pro děti:

1. Která hra se vám líbila více?

Z 26 dětí, které si hry zahrály, pouze tři děti upřednostnily první variantu hry.

2. Co se vám na hře líbilo nebo nelíbilo?

V první variantě jeden chlapec ocenil, že vypadl poměrně brzy a mohl po zbytek hry odpočívat a jedna dívka ocenila první variantu z důvodu horka. Třetím dítětem, které hlasovalo pro to, že lepší je první varianta, byl celkový vítěz první hry. Z 26 dětí většina dětí odpověděla, že byla z vypadnutí ze hry smutná, tudíž se jim více líbila druhá varianta hry (viz foto 7) V druhé variantě si děti uvědomovaly, že si vzájemně pomáhají, proto se jim tato hra líbila více.

Otázky pro mě:

1. Splnila jsem stanovený cíl prostřednictvím hry a posílila tím rozvoj prosociálního chování?

Děti samy poznaly, že hra, kde si mohou pomoci, je lepší, proto pokládám stanovený cíl za splněný.

2. Jak fungovala organizace a motivace hry?

Obdobně jako u hry *škatulata* byla motivace úspěšná, protože byla vhodně zvolená k aktuálnímu období. Organizace taktéž trochu pokulhávala při první variantě hry, protože vypadlé děti se nudily. Při organizaci jsem u obou variant pozorovala, že při odebírání židlí a zmenšování kruhu vznikaly zbytečné prostoje. Druhá varianta byla vhodnější, protože si hru mohly užít všechny děti až do konce.

Porovnání her: Při rozhovoru s dětmi jsem si potvrdila, že děti více baví a rozvíjí prosociálně upravená verze. Proto pro příště budu volit pouze druhou variantu této hry. Jelikož je hra organizačně náročná z důvodu přestavby židliček, zvolila bych pro příště například polštářky.

HRA S OCÁSKY

1. varianta (hra neprosociální – ve hře se neobjevují slova *prosím* ani *děkuji*)

Zdroj: upravená verze - Jukličková-Krestovská, 1985, s. 72

Cíl hry: rozvoj postřehu, rychlosti a obratnosti

Cíl prosociální: tato hra nemá prosociální cíl

Motivace: *Zahrajeme si na zajíčky. Každý zajíček má svůj ocásek, který má rád. Při honičce bude jeden zajíček, který bere ostatním zajíčkům jejich ocásky, protože jich chce mít co nejvíce. Zajíček, který o svůj ocásek přišel, si v košíku může vzít ocásek náhradní a běhat dál.*

Pomůcky: barevné šátky, košík, CD přehrávač s hudební nahrávkou

Postup: Děti stojí v kruhu a vybraný hráč, který bude honit, stojí uprostřed. V momentě, kdy p. učitelka pustí nahrávku z CD přehrávače, začíná honič honit ostatní hráče a snaží se jim vzít jejich šátek, který mají zastrčený za gumou kalhot. Pokud se honiči podaří získat šátek, hráč, který o něj přišel, si v košíku může vzít jiný a může pokračovat ve hře. Honič se za dobu hry snaží získat co nejvíce šátků.

2. varianta (hra prosociální)

Zdroj: z praxe mateřských škol

Cíl hry: rozvíjení bezpečného pohybování se ve skupině dětí, rozvíjet pohybovou zdatnost

Cíl prosociální: umět požádat o pomoc a umět se podělit a zažívat dobré pocity ze vzájemné pomoci

Motivace: *Zahrajeme si na zajíčky. Každý z nich má svůj ocásek, ale jeden zajíček ho nemá. Na veselou hudbu se všichni radují a běhají, když hudba přestane hrát, má zajíček možnost, poprosit svého kamaráda, zda by mu na chvíli nepůjčil svůj ocásek. Ukažte mi, jak byste zajíčka poprosili. Když mu ocásek půjčí, můžou se zase všichni zajíčkové společně radovat.*

Pomůcky: barevné šátky, CD přehrávač s hudební nahrávkou

Postup: Všichni hráči kromě jednoho mají za gumou kalhot zastrčený barevný šátek, který představuje ocásek. Během doby, kdy z CD přehrávače hraje hudba, všichni běhají nebo

poskakují po prostoru. V momentě, kdy p. učitelka zastaví reprodukci hudby, má hráč, který nemá šátek, prostor k tomu, aby některého z ostatních hráčů poprosil, zda by mu mohl půjčit svůj šátek. Pokud mu ho druhý hráč půjčí, p. učitelka opět zapne hudbu a hra se opakuje.

Hodnocení:

Otázky pro děti:

1. Jak se vám líbila první hra?

19 dětem z 22 zúčastněných se ve hře nelíbilo, že jim někdo bral ocásek. Jeden chlapec odpověděl, že se mu to líbilo, jeden chlapec odpověděl, že mu nevadilo, že se ocásky braly, protože měl stále ten svůj a další chlapec odpověděl, že se mu hra líbila, protože běhal za honičem a tak mu nemohl ocásek vzít. Všem zúčastněným se na hře líbilo, že mohli běhat.

2. Komu se líbila druhá hra více?

Po zahrání druhé hry se většina dětí shodla, že druhá hra se jim líbila více a shodly se na tom, že v druhé variantě jsme na sebe byli hodnější.

Otázky pro mě:

1. Splnila jsem stanovený cíl prostřednictvím hry a posílila tím rozvoj prosociálního chování?

Stanovený cíl byl v druhé variantě hry splněn, protože děti samy poznaly, že poprosit a pomoci druhému je lepší než si jen něco vzít, co mi nepatří.

2. Jak fungovala organizace a motivace hry?

Při první variantě hry vznikly tři nehody z důvodu, že děti, co přišly o šátek, se zastavily a chůzí si šly do košíku pro nový. U první varianty dokonce jedna dívka plakala, protože o šátek nechtěla přijít. Při druhé variantě motivace fungovala. Organizace byla lepší, nedošlo k žádné srážce ani pláči.

Porovnání her: Jako lepší variantu hry bych zvolila druhou, tedy prosociální. Děti samy vycítily, že hodnější na sebe jsme, když poprosíme a pomůžeme druhému. Při druhé variantě hry jsem pozorovala více úsměvu a všechny děti si hru užily, což o první variantě

neplatí. Druhá varianta je vhodnější i z důvodu bezpečnosti, nedocházelo k žádným srážkám dětí.

ZTROSKOTANÁ LOĎ

Zdroj: upravená verze - Svobodová a kol., 2012, s. 98 (Plavíme se na lodi k severnímu pólu)

Cíl hry: rozvoj obratnosti, rozvoj logického uvažování

Cíl prosociální: rozvoj spolupráce - kooperace, brát ohledy na ostatní, dopomoci kamarádovi radou, vzájemné podporování při plnění společného úkolu.

Motivace: *Čím můžeme plout po širém moři? Když by loď ztroskotala blízko severního pólu, co nás může zachránit? Na lodi je záchranných kruhů málo. (ledové kry)*

Pomůcky: polštářky (pro každé dítě jeden)

Postup: Děti stojí před hernou v zástupu, po herně jsou rozmístěné polštářky (představující ledové kry). Děti postupně ze zástupu skáčou na polštářky, tak aby polštářek vystačil na všechny hráče. Dětem by mělo dojít, že ti, kteří začali skákat první, by měli doskakat až na polštářky, které jsou na konci herny. Několikrát opakujeme. Hru můžeme obměnit tím, že polštářky odebereme, tak aby jeden polštářek byl pro dvě děti.

Hodnocení:

Otázky pro děti:

1. *Komu se tato hra líbila?*

Všem dětem se hra líbila.

2. *Co se vám na hře líbilo?*

Dětem se líbilo, že mohly skákat z jednoho polštářku na druhý. Také se dětem líbilo, že mohly ostatním kamarádům poradit, kam až by měly doskakat, aby vyšly polštářky na všechny děti.

Otázky pro mě:

1. *Splnila jsem stanovený cíl prostřednictvím hry a posílila tím rozvoj prosociálního chování?*

Děti při hře spolupracovaly a aktivně si radily, cíl byl splněn.

2. Jak fungovala organizace a motivace hry?

Organizace byla úspěšná. Děti byly motivované rozhovorem o lodích.

Zhodnocení hry:

Polštářky byly správnou pomůckou z důvodu bezpečnosti. Jelikož se hry zúčastnilo 25 dětí, polštářků po třídě bylo mnoho, tudíž děti musely využít logické uvažování, aby zvolily správnou cestu tak, aby se na polštářek dostaly všechny děti. Na tuto hru lze navázat další zmíněnou hrou - *Jdeme přes most*.

JDEME PŘES MOST

Zdroj: upravená verze – Smith, 2001, s. 126 (*Jdeme přes most*)

Cíl hry: rozvoj obratnosti a koordinace pohybu

Cíl prosociální: rozvoj spolupráce a pomáhání si ve skupině či ve dvojici

Motivace: *Ledové kry se po moři pohybují, a tak všechny holčičky odnesly až na jižní pól a kluky na severní pól. Jenže děti by se rády podívaly i na ten druhý pól. Máme tady most, přes který bychom mohli přejít a tím si vyměnit místa.*

Pomůcky: lavička, 4 polštářky (ledové kry)

Postup: Děvčata stojí na jedné straně herny a chlapci na druhé. Uprostřed herny je lavička a před ní z každé strany dva polštářky. Ve stejnou chvíli vychází vždy jeden chlapec a jedna dívka a mají za úkol dostat se na druhou stranu. Přeskáčou polštářky, přejdou lavičku, na které se potkají a musí se s kamarádem vyhnout a přeskáčou další dva polštářky (viz. foto 1)

Hodnocení:

Otázky pro děti:

1. Líbila se vám tato hra?

Všem 25 dětem se hra líbila.

2. Co se vám na hře líbilo?

Všem dětem se líbilo, že se potkaly na lavičce, a že to byla sranda. Také se dětem líbilo, že si vzájemně pomohly.

Otázky pro mě:

1. Splnila jsem stanovený cíl prostřednictvím hry a posílila tím rozvoj prosociálního chování?

Děti ve hře aktivně spolupracovaly a pomáhaly si. Cíl byl splněn.

2. Jak fungovala organizace a motivace hry?

Všechny děti počkaly, až ostatní děti lavičku přejdou, nenastal žádný organizační problém. Motivace byla úspěšná, přispěla k ní předešlá hra – *Ztroskotaná loď*.

Zhodnocení hry:

Hra je vhodná pro rozvoj spolupráce. Děti si hrou procvičují i svou obratnost. Hra se dá využít k různým tématům, například k tématu zaměřeného na město, ve kterém žijí.

JARO BĚŽÍ KOLEM KOPCE – CHYŤTE HO!

Zdroj: z praxe mateřských škol

Cíl hry: rozvoj postřehu, rychlosti a koordinace pohybu

Cíl prosociální: ochraňovat a zachraňovat někoho

Motivace: *I přesto, že už je jaro ve svém kralování, venku je dnes taková zima, že samotné jaro nám chce utéct. Chceme, aby nám jaro uteklo, nebo ho dohoníme?*

Pomůcky: 0

Postup: Ve stoje utvoříme kruh. Vybereme jednoho hráče, který bude představovat jaro, druhého hráče, který se ho bude snažit dohonit. Tito dva hráči jsou vně kruhu. Na znamení paní učitelky jaro začíná před honičem po obvodu kruhu utíkat. Po uběhnutí jednoho kruhu se dítě v roli jara zachraňuje tím, že si stoupne před nějaké dítě, které stojí v kruhu. V tuto chvíli se role obrací, ten, který v předešlém kole honil, se stává jarem a nový hráč ho honí. Takto se hra opakuje, dokud se nevystřídají v běhání všichni hráči.

Hodnocení:

Otázky pro děti:

1. Komu se tato hra líbila?

Všem 23 dětem, které si hru zahrály, se líbila.

2. Co se vám na hře líbilo?

Dětem, které chtěly běhat, se líbil pohyb. Ostatní dostali možnost se hry v kruhu zúčastnit a pozorovat, ale nikdo je do běhu nenutil. Dětem se líbilo, že si mohly vybrat kamaráda, u kterého se mohou schovat.

Otázky pro mě:

1. Splnila jsem stanovený cíl prostřednictvím hry a posílila tím rozvoj prosociálního chování?

Cíl byl splněn, protože samy děti poznaly, že je příjemné najít si některého z kamarádů, který je ochrání.

2. Jak fungovala organizace a motivace hry?

Organizace v kruhu byla úspěšná. Tento typ her má jednoduchá pravidla, která fungují a děti si hru užívají. Motivace, kterou jsem využila, byla taktéž vhodná, vzhledem k aktuálnímu počasí.

Zhodnocení hry:

Tento typ her děti baví a užívají si ho. Děti stojící v kruhu jsou nadšenými pozorovateli a rády fandí kamarádům, kteří právě běhají. Myslím, že u hry s touto motivací je vhodné, aby při ukončování hry paní učitelka vzala hráče jara mezi ostatní a dala všem najevo přijmutí.

NA VLAKY

Zdroj: z praxe mateřských škol

Cíl hry: rozvoj koordinace pohybu, umět se vyhnout překážce

Cíl prosociální: rozvíjet schopnost být vedoucím skupiny

Motivace: *Děti, jeli už jste někdy vlakem? A jak takový vlak vypadá? Každý vlak má lokomotivu, ale k ní patří i vagóny, které lokomotiva veze.*

Pomůcky: 0

Postup: Roztřídíme děti do několika skupin (ideálně po 5 dětech), které se seřadí do zástupů. Pustíme veselou hudbu a zástupy se pohybují po třídě. Ten kdo je v čele zástupu, vždy ostatní vede a dává pozor, aby nevznikla srážka s jiným zástupem. Když paní učitelka hudbu vypne, je to znamení, že se zástup zastaví, děti rozkročí nohy, a ten kdo stojí v zástupu poslední, podleze mezi nohama až před první dítě. V tu chvíli se stává novým vedoucím zástupu. Takto se hra opakuje minimálně do té doby, dokud se ve vedoucí roli nevystřídají všechny děti.

Hodnocení:

Otázky pro děti:

1. Komu se tato hra líbila?

Téměř všem zúčastněným dětem se hra líbila.

2. Co se vám na hře líbilo nebo nelíbilo?

Některé děti odpovídaly, že se jim hra líbila, protože rády jezdí vlakem. U dvou dětí vznikla situace, že se jim nelíbilo, že děti, které byly před nimi v zástupu, byly moc rychlé a ony jim nestačily.

Otázky pro mě:

1. Splnila jsem stanovený cíl prostřednictvím hry a posílila tím rozvoj prosociálního chování?

Ano, cíl jsem splnila. Všechny děti zvládly vedoucí roli v zástupu skvěle.

2. Jak fungovala organizace a motivace hry?

Motivace byla úspěšná, protože u dětí evokovala vzpomínky na jejich prožitou zkušenost z jízdy vlakem. Organizace byla také vhodná.

Zhodnocení hry:

Hra děti bavila. Z důvodu vysokého počtu (26) bych hru zařadila raději do tělocvičny nebo na hřiště při pobytu venku. Při menším počtu dětí je hra vhodná i do prostorů herny ve třídě. U vedoucích členů zástupů se mi líbilo, že se vždy své role ujali zodpovědně a brali ohledy na ostatní členy.

HRA KOMPOT

Zdroj: upravená verze – Svobodová a kol., 2012, s. 46 (Hra „kompot“)

Cíl hry: rozvoj postřehu, rozvoj koordinačních dovedností, rozvoj myšlenkových operací

Cíl prosociální: schopnost opustit své místo, uvolnit ho kamarádovi a přijmout nové místo

Motivace: *Moje maminka z každého ovoce umí uvařit výborný kompot. Dělá také vaše maminka kompoty? Z jakého ovoce kompot může být?*

Pomůcky: malé barevné obruče (zelené, žluté, modré, červené a oranžové) a jim barevně odpovídající šátky

Postup: Každí dítě si v košíku vybere jednu obruč a posadí se na ni do kruhu. Společně s dětmi se domluvíme, jaké ovoce která barva znázorňuje (pomeranč, jablko, hruška, jahoda, švestka). Paní učitelka drží v jedné ruce barevné šátky a v druhé ruce zvedá šátek jedné barvy, podle této barvy se všechny děti, které mají pod sebou obruč stejné barvy, zvednou, oběhnou kruh a sednou si na obruč někoho jiného. Paní učitelka postupně zvedá šátky všech barev. Ztížit hru můžeme tím, že paní učitelka zvedá víc barevných šátků najednou.

Hodnocení:

Otázky pro děti:

Komu se tato hra líbila?

27 dětí si tuto hru vyzkoušelo a z toho 24 dětem se líbila.

Proč se vám hra líbila nebo nelíbila?

3 dětem se hra nelíbila, protože při ní musely běhat. Ostatním se naopak líbilo, že měli možnost k běhu a líbilo se jim, když právě jejich barva byla vybrána.

Otázky pro mě:

1. Splnila jsem stanovený cíl prostřednictvím hry a posílila tím rozvoj prosociálního chování?

Cíl byl splněn, u žádného dítěte nenastal problém s výměnou svého místa.

2. Jak fungovala organizace a motivace hry?

Motivace byla úspěšná, taktéž organizace.

Zhodnocení hry:

U hry je důležité nezapomenout prostřídat všechny barvy. Při realizaci jsme nejprve při zvedání šátku i slovně oznámili barvu, následně jsme slovní oznámení odebrali, tudíž děti musely vyvinout větší pozornost. Při hraní této hry s menšími dětmi bych volila menší počet barev – základních. U předškoláků lze zapojit i doplňkové barvy.

DRUŽSTVA NOSIČŮ PRKEN - Čištění lesa pro studánkovou vílu

Zdroj: upravená verze – Smith, 2001, s. 132 (Družstva nosičů prken)

Cíl hry: rozvoj obratnosti

Cíl prosociální: rozvoj spolupráce - kooperace, brát ohledy na druhého, pomoc druhému, když sám nemůže

Motivace: *Byli jste někdy v lese? A viděli jste někdy v lese něco, co tam správně nemá patřit? (odpadky)*

Pomůcky: prkna (cca 30 cm dlouhé), plechovky, molitanové kostky, švihadlo, malý paraván, obruč

Postup: Z pomůcek vytvoříme v herně libovolnou překážkovou dráhu. Nejprve se s dětmi domluvíme, jakým způsobem překážkovou dráhu projdeme. Poté uděláme na začátku herny dva zástupy. Dvojici dáme prkno a na něm položenou plechovku (každé dítě si chytne jeden konec prkna). Jejich úkolem je projít překážkovou dráhu s ohledem na druhého tak, aby jim z prkna plechovka nespadla. Pokud spadne, znovu si ji na prkno nasadí a pokračují v dráze dál. (viz foto 2)

Hodnocení:

Otázky pro děti:

1. Komu se hra líbila?

Nikdo z dětí neřekl, že by se mu hra nelíbila.

2. Co se vám na hře líbilo?

Dětem se líbilo, že při hře byla sranda, a že měli radost, když společně úspěšně došli až do konce.

Otázky pro mě:

1. Splnila jsem stanovený cíl prostřednictvím hry a posílila tím rozvoj prosociálního chování?

Děti spolupracovaly a vypomáhaly si. Ostatní děti hráče povzbuzovaly. Cíl byl splněn.

2. Jak fungovala organizace a motivace hry?

Motivace k aktuálnímu tématu - Studánková víla - byla vhodně zvolená a děti na ni reagovaly dobře. Překážková dráha byla uzpůsobená tomu, aby děti nemusely dlouho čekat a mohly po určitých intervalech vycházet.

Zhodnocení hry:

Hru lze namotivovat na různá témata. Překážkové dráhy mají děti obecně rády, tudíž je i vhodnou formou pro rozvoj spolupráce. Při hře jsem pozorovala, že všechny dvojice na sebe braly ohled, radily si a vzájemně si pomáhaly.

NA BAREVNÉ DEŠTNÍKY (Na barevná auta)

1. varianta

Zdroj: z praxe mateřských škol

Cíl hry: rozvoj pohybových dovedností a pozornosti, procvičení barev

Cíl prosociální: všichni mají ve hře své místo a svou roli (nikdo nevypadne)

Motivace: *Jaké máme dnes venku počasí? (déšť) A co potřebujeme, abychom venku nezmokli? (deštník)*

Pomůcky: malé barevné obruče

Postup: Dětem rozdáme barevné obruče (představující deštníky) a rozdělíme je do skupin podle barev. Děti vybíhají podle řečené barvy, která se shoduje s jejich obručí a na slovní pokyn se vrací zpět na své místo. Několikrát vystřídáme všechny barvy. Obměnit hru můžeme tím, že barvy slovně nesdělujeme, pouze zvedáme nad hlavu barevné obruče. Můžeme najednou zvednout i více barev.

Hodnocení:

Otázky pro děti:

1. Komu se tato hra líbila?

Všem 24 dětem se hra líbila.

2. Co se vám na hře líbilo?

Dětem se líbilo, že každý měl svou obruč, a že mohly hodně běhat.

Otázky pro mě:

1. *Splnila jsem stanovený cíl prostřednictvím hry a posílila tím rozvoj prosociálního chování?*

Ano, cíl byl splněn, každý měl ve hře svou úlohu a nikdo z hry nebyl vyřazován.

2. *Jak fungovala organizace a motivace hry?*

Motivace byla k aktuálnímu počasí zvolená vhodně a organizace byla úspěšná i přes velký počet dětí ve třídě, každý dostal prostor k rozvoji pohybových dovedností.

Zhodnocení hry:

Tato hra je skvělá, protože jde namotivovat na jakékoliv téma. K rozlišení barev můžeme využít spoustu materiálů (barevná víčka, šátky, obruče nebo můžeme odlišit pouze domečky). V této hře všechny děti dostávají prostor k běhu a lze touto hrou skupinu dětí rozdělit tříděním rozdělit na menší skupiny, tudíž mají v běhu větší prostor. Tuto hru bychom mohli zařadit do tělovýchovné chvílky, protože můžeme slovním pokynem procvičit mnoho přirozených cviků.

2. varianta (Prosím pusť mě do domečku)

Zdroj: upravená verze – Svobodová a kol., 2012, s. 88 (Na ptáčky v hnízdech)

Cíl hry: rozvoj pohybových dovedností

Cíl prosociální: umět požádat o pomoc a poděkovat, umět někomu pomoci, sdílet pocit, že společně to zvládneme

Motivace: *Venku prší a deštníky mají jen některé děti. Co uděláme pro to, aby nikdo nezmokl? (o deštníky se rozdělíme – vezmeme kamaráda pod svůj deštník)*

Pomůcky: malé barevné obruče, CD přehrávač s nahrávkou (Prší, prší)

Postup: Děti chodí do rytmu hudby po prostoru a každý má svou obruč, kterou drží nad hlavou. Postupně dětem odebíráme obruče. Když vypneme hudbu, každý kdo nemá obruč, si najde kamaráda, který obruč má a požádá ho, zda by se s ním rozdělil (*prosím, pusť mě pod deštník?*). Takto obruče odebíráme, dokud bude možné tvořit dvojice. (viz foto 3)

Hodnocení:

Otázky pro děti:

1. *Komu se hra líbila?*

Všechny děti hru aktivně hrály a všem se líbila.

2. *Co se vám na hře líbilo?*

Všechny odpovědi směřovaly k tomu, že na hře bylo kladné, že nikdo z dětí nemusel vypadnout a vzájemně si pomáhaly. Dále se dětem líbilo napětí, zda bude odebrána jejich obruč nebo ne, ale nevadilo jim to.

Otázky pro mě:

1. *Splnila jsem stanovený cíl prostřednictvím hry a posílila tím rozvoj prosociálního chování?*

Děti si vzájemně pomáhaly, dokázaly kamaráda požádat o pomoc, tudíž cíl byl splněn.

2. *Jak fungovala organizace a motivace hry?*

Motivace byla úspěšná a napomohla k tomu i předešlá hra *Na barevné deštníky*. Organizace v prostoru herny, kde měly děti dostatek prostoru, byla také úspěšná.

Zhodnocení hry:

Hra děti bavila a užívaly si ji. Motivovat hru můžeme na různá témata, motivace s deštníky je vhodná pro roční období podzim i jaro, kdy dochází ke změnám počasí. V této hře se děti hravou formou učí někoho požádat o pomoc a osvojují si tím tuto schopnost i do běžného života. Děti ve hře oceňují, že nikdo nemusí vypadávat a všichni můžou hrát hru až do konce.

ZÁDY K SOBĚ

Zdroj: Smith, 2001, s. 116 (Zády k sobě)

Cíl hry: rozvoj koordinace pohybu a obratnosti, rozvoj komunikačních dovedností

Cíl prosociální: schopnost spolupracovat - kooperace, učit děti domluvit se na společném postupu práce

Motivace: *Takový sportovec má velký trénink a musí toho spoustu zvládnout. Myslíte, že jste dobří sportovci? Budeme také trénovat?*

Pomůcky: 0

Postup: Vyzveme děti, aby si utvořily dvojice. Dva partneři se k sobě posadí zády, natáhnou paže a vzájemně se do sebe zaklíní lokty. Jejich úkolem je zvládnout se ve dvojici postavit bez toho, aniž by se rozpojili – musí se domluvit a spolupracovat. Druhým úkolem bude posadit se čelem k sobě, mírně pokrčit nohy a dotýkat se špičkami chodidel. Hráči se chytí za ruce a tahem rukou se musí zvednout.

Hodnocení:

Otázky pro děti:

1. Komu se tato hra líbila?

18 z 22 dětí se hra líbila.

2. Co se vám na hře líbilo nebo nelíbilo?

4 dětem se hra nelíbila z důvodu, že jim nešlo se postavit, tyto děti dokonce odpověděly, že se nedokázaly domluvit - bylo pro ně těžké vymyslet, jak to společně udělat a zvládnout. Ostatním se hra líbila, protože jim přišla legrační.

Otázky pro mě:

1. Splnila jsem stanovený cíl prostřednictvím hry a posílila tím rozvoj prosociálního chování?

U většiny dětí byl cíl splněn. Pro splnění cíle u všech dětí bych několikrát obměnila dvojice.

2. Jak fungovala organizace a motivace hry?

Motivace vzhledem k předešlým činnostem byla úspěšná, ale lze děti motivovat různými jinými způsoby. Organizace na koberci byla vhodná, všichni měli dostatek prostoru.

Zhodnocení hry:

U této hry je důležité, aby děti ve dvojicích byly přiměřeně stejně vysoké. Pozorovala jsem dvojice dětí, které vůbec nekomunikovaly a nedokázaly se postavit. U těchto dvojic jsem vyzorovala i děti, které se chtěly postavit a toho druhého vyloženě tahaly sebou nahoru, ale nakonec se jim to stejně nepodařilo a musely se domluvit na postupu.

5.2 SOCIÁLNÍ HRY

PAVUČINA PŘÁTELSTVÍ

Zdroj: upravená verze - Svobodová a kol., 2012, s. 58 – 59 (Provázek přátelství)

Cíl hry: rozvoj pozornosti a naslouchání, rozvoj komunikačních dovedností

Cíl prosociální: vyjádřit, co se nám na ostatních líbí a proč je máme rádi (rozvíjení vztahových emocí mezi vrstevníky)

Motivace: *Na koho jsem se dnes do školky těšil, těšila? Je dobře, že už máme ve školce kamaráda, na kterého se těšíme. Pojdte si děti zpříjemnit den tím, že druhému řekneme něco hezkého a něco hezkého o sobě také uslyšíme. To nám bude všem určitě příjemné.*

Pomůcky: klubko vlny

Postup: Posadíme se s dětmi do kroužku. Paní učitelka drží v ruce klubko vlny, vybere si jedno dítě, kterému bude klubko kutálet. Vysloví jeho jméno a poví, proč si vybrala zrovna toto dítě – co se jí na něm líbí, co má na něm ráda. V ruce si nechá konec vlny. Dítě, které zrovna drží klubko, si opět vybere jedno z dětí, vysloví jeho jméno a řekne, proč si ho vybralo – posílá klubko a v ruce si opět přidrží část vlny. Hra se takto opakuje do té doby, dokud klubko v ruce neměly všechny děti. Uprostřed kruhu se vytvoří „pavučina“ z vlny.

Hodnocení:

Otázky pro děti:

1. *Komu se tato hra líbila?*

Hru si dohromady zahrálo 25 dětí. Z tohoto počtu se 22 dětem líbila.

2. *Co se vám ve hře líbilo nebo nelíbilo?*

Mezi dětmi se našlo několik jedinců, kteří se báli, že jim klubíčko vlny nikdo nepošle a nikdo jim nic hezkého neřekne. (Jednalo se především o děti, ke kterým klubíčko došlo až jako k posledním). Všem dětem se líbilo, že jim někdo pověděl něco hezkého a také měly radost z toho, že někomu něco pěkného mohou říct.

Otázky pro mě:

1. *Splnila jsem stanovený cíl prostřednictvím hry a posílila tím rozvoj prosociálního chování?*

Cíl jsem prostřednictvím hry splnila, všechny děti dokázaly povědět něco hezkého druhému a samy se dočkaly, že vyslechly něco hezkého o sobě.

2. *Jak fungovala organizace a motivace hry?*

Motivace fungovala dobře. Organizace byla nevhodná z důvodu vysokého počtu dětí.

Zhodnocení hry:

Z mého pohledu a z odpovědí dětí si hru všichni zúčastnění užili. Někdo pověděl druhému, co se mu na něm líbí z hlediska vnějších znaků, někdo naopak pověděl, co se mu na druhém líbí například v chování. Několik dětí povědělo svému kamarádovi, že ho mají rádi. Při hře mě překvapilo, že děti dbaly samy, bez upozornění, na to, aby nezůstal v kruhu hráč, ke kterému by klubičko nedošlo. Co bych hře vytkla: lepší je hrát s menším počtem dětí, v počtu 25 hráčů ztráceli zúčastnění pozornost a hra byla zdlouhavá.

PALEČEK A OBR

Zdroj: Metodický portál RVP PV.cz. *Hry na karneval – Paleček a obr* [online]. Poslední revize 21. 2. 2014 [cit 2019-05-22]. Dostupné z: https://wiki.rvp.cz/Sborovna/7.SKZC/Karneval/Hry_na_karneval

Cíl hry: rozvoj postřehu, obratnosti a koordinace pohybu

Cíl prosociální: rozvoj pomáhání a zachraňování

Motivace: *Proč myslíte, že se Paleček s obrem honili? Paleček s obrem jsou kamarádi a hráli spolu na honěnou, to my přece také rádi hrajeme.*

Pomůcky: dva míče (jeden malý, druhý větší)

Postup: Děti utvoří kruh (ve stoje). Paní učitelka posílá po směru hodinových ručiček po kruhu malý míč (představující Palečka). Po chvíli po kruhu posílá i druhý míč (představující obra). Úkolem dětí je co nejrychleji si podávat míče tak, aby se velký míč s malým míčem

nesetkaly v rukou jednoho hráče (aby obr nedohonil Palečka). Hrajeme do té doby, dokud se dva míče nesetkají.

Hodnocení:

Otázky pro děti:

1. Kdo si myslí, že Paleček a obr jsou kamarádi?

Z 27 zúčastněných dětí si skoro všichni myslí, že Paleček a obr jsou kamarádi. Společnou diskuzí jsme se dostali k myšlence, že Paleček a obr přeci jen mohou hrát na honěnou, stejně jako hrajeme my ve školce. Nebo se také může stát, že obr Palečkovi něco provedl a honil ho jen proto, aby to Palečkovi vysvětlil.

Otázky pro mě:

1. Splnila jsem stanovený cíl prostřednictvím hry a posílila tím rozvoj prosociálního chování?

Cíl byl naplněn, a to především při společné diskuzi.

2. Jak fungovala organizace a motivace hry?

Motivace byla úspěšná a organizace také. Je vhodné dětem připomenout před začátkem hry, že míč si podáváme a neházíme.

Zhodnocení hry:

Děti si hru užívaly. Ve hře nastává moment, kdy fandí obrovi i Palečkovi – snaží se, aby Paleček unikl, ale přitom se snaží, aby obr Palečka dohonil. Do hry se aktivně zapojují všechny děti, což je velkým kladem této hry.

KOHO SCHOVALA MLHA

Zdroj: upravená verze – Svobodová a kol., 2012, s. 67 (Koho odnesl čert?)

Cíl hry: rozvoj orientace v prostoru, rozvoj postřehu

Cíl prosociální: vnímat sociální skupinu jako celek i jako jednotlivce

Motivace: „Jednou ráno, když šly děti do školky, byla taková mlha, že se v ní někdo z dětí ztratil. Přijdete na to, kdo se nám v mlze ztratil a tím ho zachráníte?“

Pomůcky: deka (prostěradlo)

Postup: Hráči sedí v kruhu se zavřenýma očima, v tu chvíli paní učitelka vybere jednoho hráče (poklepe mu na rameno), který se sedne doprostřed kruhu a přikryje ho dekou. Na znamení p. učitelky hráči v kruhu otevírají oči a snaží se přijít na to, které z dětí je pod dekou. Pokud někdo vysloví jméno dítěte, které je pod dekou, dítě je vysvobozeno a odkryje se.

Hodnocení:

Otázky pro děti:

1. Komu se tato hra líbila?

Z 26 dětí, které si hru zahrály, se hra líbila počtu 24.

2. Co se vám na hře líbilo nebo nelíbilo?

Většině dětí se líbilo, že mohly někoho vysvobodit tím, že uhodli jeho jméno. Některé děti odpovídaly, že se jim líbilo, když byly vybrány pod deku. Některým dětem se hra nelíbila, protože měly strach, že pod deku nebudou vybrány, i přesto, že si to moc přály.

Otázky pro mě:

1. Splnila jsem stanovený cíl prostřednictvím hry a posílila tím rozvoj prosociálního chování?

Ano, cíl byl naplněn.

2. Jak fungovala organizace a motivace hry?

Motivace byla zvolená správně k tematickému celku a k ročnímu období, tudíž fungovala správně. Organizace také fungovala, protože děti už jsou na sebe zvyklé a dobře se znají.

Zhodnocení hry:

Myslím, že tato hra je na rozvoj prosociálního chování vhodná, a je vhodná pro hraní v prostorách mateřské školy. Tuto hru bych nehrála na začátku školního roku, pokud se děti vzájemně dobře neznají, je podstatné, aby děti znaly svá jména. Pro mladší

předškolní děti bych hru volila v menším počtu dětí. Děti, které si hru vyzkoušely, byly předškolního věku, tak i ve vysokém počtu hráčů hru úspěšně zvládly.

NA ZTRACENÉHO DIRIGENTA

Zdroj: z praxe mateřských škol

Cíl hry: rozvoj postřehu a pozornosti

Cíl prosociální: vnímat sociální skupinu jako celek i jako jednotlivce, vyzkoušet si vedoucí roli a schopnost podřídit se

Motivace: *„Jednou na náměstí byl orchestr. Bylo tam plno muzikantů, kteří hráli na klavír, flétnu, housle a basu. Řídil je pak dirigent, který je v takovém orchestru úplně nejdůležitější. Na vystoupení orchestru se přišlo podívat spoustu lidí, a tak na náměstí vznikl zmatek a pan dirigent se ztratil. Tak si lidé pozvali pana detektiva, který měl dirigenta najít.“*

Pomůcky: 0

Postup: Posadíme se do kruhu a nejprve si všichni domluvíme a pantomimicky předvedeme hru na hudební nástroje. Po domluvě vybereme jednoho hráče, který bude představovat detektiva a pošleme ho na chvíli za dveře. V kruhu vybereme z hráčů jedno dítě, které bude dirigentem a bude řídit ostatní děti. Hráč v roli dirigenta začíná pantomimicky předvádět hru na hudební nástroj a ostatní hráči po něm opakují. Pozveme si zpět do kruhu hráče v roli detektiva, který se může libovolně po kruhu procházet a hledat hráče v roli dirigenta. Dirigent má za úkol měnit hudební nástroje. Hra končí tím, když detektiv uhodne, kdo z dětí představuje dirigenta. Hra se opakuje – vyměníme děti v roli detektiva a dirigenta.

Hodnocení:

Otázky pro děti:

1. Komu se tato hra líbila?

Z 26 dětí, které se hry účastnily, se hra líbila 19.

2. Co se vám na hře líbilo nebo nelíbilo?

Všem dětem, které byly zvoleny do vedoucí role dirigenta, se hra líbila, líbila se i všem dětem, které byly v roli detektiva. Některým dětem se hra nelíbila z důvodu, že neměly možnost vyzkoušet si jednu z těchto rolí.

Otázky pro mě:

1. Splnila jsem stanovený cíl prostřednictvím hry a posílila tím rozvoj prosociálního chování?

Ano, cíl byl splněn.

2. Jak fungovala organizace a motivace hry?

Motivace se hodila k aktuálnímu tematickému celku (Město, ve kterém žiji). U organizace bych vytkla to, že je složité, aby se všechny děti vystřídaly v hlavních rolích.

Zhodnocení hry:

Hru si děti užily. Všechny děti se aktivně zapojovaly, respektovaly vedoucího hráče a pantomimicky předváděly hudební nástroje. Překvapilo mě, že při takovém velkém počtu všechny děti, které si vyzkoušely roli detektiva, objevily hráče, který ovlivňuje celou skupinu, i když u každého hráče to trvalo jinak dlouho, všichni dostaly prostor tak dlouhý, jak potřebovaly.

HÁDEJ, CO SE STALO

Zdroj: upravená verze – Smith, 2001, s. 58 (Hádej, co se stalo)

Cíl hry: rozvoj představivosti a fantazie, rozvoj paměti, rozvoj komunikačních dovedností (verbálních i neverbálních)

Cíl prosociální: vnímat situace, které dělají ostatní lidé kolem nás, umět se vcítit do druhého

Motivace: *Zahrajeme si na detektivy. Vaším úkolem bude vypátrat, co jsem viděla. Nemohu vám to říct, ale předvést vám to mohu.*

Pomůcky: 0

Postup: S dětmi se posadíme do kruhu a paní učitelka začíná předvádět různé všeobecně známé situace. Děti dávají pozor. Až paní učitelka dokončí svou pantomimu, dá prostor

dětem k tomu, aby vyjádřili svůj názor k tomu, co právě viděly. Po několika předvedených situacích učitelka dává prostor k tomu, aby předvedly některou situaci jednotlivé děti.

Hodnocení:

Otázky pro děti:

1. Komu se tato hra líbila?

Všem dětem se hra líbila.

2. Co se vám na hře líbilo?

Většinou děti odpovídaly, že se jim líbilo, že při hře byla sranda a že mohly předvést svůj nápad.

Otázky pro mě:

1. Splnila jsem stanovený cíl prostřednictvím hry a posílila tím rozvoj prosociálního chování?

Ano.

2. Jak fungovala organizace a motivace hry?

Motivace na detektivy byla vhodná. U organizace vznikl malý problém, kdy si děti při předvádění stoupaly doprostřed kruhu, tudíž byly čelem pouze k jednomu půlkruhu. Je vhodné před napodobováním upozornit na to, že je důležité, aby ukázkou viděly všechny děti.

Zhodnocení hry:

Hra děti bavila, proto jejich pozornost vydržela dlouhou dobu. Pro obměnu motivace je mnoho způsobů. My jsme si s dětmi vyzkoušeli pantomimicky předvádět situace k aktuálnímu tematickému celku, který se vztahoval k blížícímu se Dni matek – děti předváděly, co jejich maminka ráda dělá. S dětmi můžeme znázorňovat zvířátka, sporty, povolání a další. Možností je opravdu mnoho.

NA SOCHY

Zdroj: podle Evy Svobodové

Cíl hry: rozvoj pohybových dovedností, rozvoj komunikačních schopností, rozvoj fantazie

Cíl prosociální: schopnost rozeznat základní emoce a spojit je se svou předešlou zkušeností, umět o nich hovořit, popsat je

Motivace: *Viděli jste někdy sochu? A byly všechny sochy veselé?*

Pomůcky: CD přehrávač s nahrávkou

Postup: Děti se volně pohybují po prostoru herny a během doby, kdy hraje z přehrávače hudba, běhají. Jakmile hudbu zastavíme, musí děti podle zadání udělat sochu (veselou, smutnou, sochu co má strach, naštvanou). Dbáme na to, aby děti vydržely ve štronzu. P. učitelka postupně obchází děti a ptá se jich: „*Co se stalo, že si tak veselá socho?,...*“. Děti odpovídají, proč má jejich socha takovou náladu. Hudbu opět pustíme a hra se opakuje.

Hodnocení:

Otázky pro děti:

1. Komu se tato hra líbila?

Z 25 dětí, které si hru zahrálo, se líbila 23. Dvě děvčata se hry nezúčastnila a pouze ji pozorovala.

2. Co se vám na hře líbilo?

Dětem se při hře líbilo, že ze sebe mohly pokaždé udělat jinou sochu a mohly ji uskutečnit podle své fantazie. Také se dětem líbilo, že ostatním mohly sdělit své pocity.

Otázky pro mě:

1. Splnila jsem stanovený cíl prostřednictvím hry a posílila tím rozvoj prosociálního chování?

Cíl jsem splnila, všechny děti znají základní lidské emoce, a téměř všechny děti dokázaly vyjádřit, proč se tyto emoce můžou objevit, a proč se objevují někdy i u nich.

2. Jak fungovala organizace a motivace hry?

K úspěšné motivaci přispěl rozhovor o sochách a společné znázornění, jak by sochy mohly vypadat. Organizace v herně byla správně zvolená.

Zhodnocení hry:

Z mého pohledu i z odpovědí dětí si hru všichni užili. Všechny děti dostaly prostor k využití své fantazie a ztvárnění své vlastní sochy. Při dotazování, proč má socha tuto náladu, děti odpovídaly ze svých vlastních zkušeností, a časté byly odpovědi týkající se prostředí mateřské školy – co se jim nelíbí, když jim dělá kamarád nebo naopak co se jim líbí na hraní s kamarády. Děti, které nechtěly na otázku odpovědět, nikdo k vyjadřování nenutil, ale byly aktivními posluchači odpovědí ostatních dětí.

NA ŠKRHOLU

Zdroj: Svobodová a kol., 2012, s. 129 (Na Škrholu)

Cíl hry: rozvoj komunikačních dovedností

Cíl prosociální: rozeznat špatné a dobré chování, umět říci NE, pokud se mi něco nelíbí

Motivace: *Stalo se vám někdy, že vám někdo dělal něco, co se vám nelíbilo? Já znám jednoho kamaráda, který se jmenuje Škrhola, a ten je takový popleta, že se mu stále plete, co se kamarádům líbí a co se jim nelíbí. Co se vám líbí a co se vám nelíbí?*

Pomůcky: klobouk

Postup: Děti sedí v kruhu. Jeden vybraný hráč s kloboukem představuje Škrholu, chodí kolem kruhu a říká: „*Chodím kolem sem a tam, na všechny se usmívám, pojď si se mnou klidně hrát, chci ti něco udělat.*“. Poté se zastaví u jednoho dítěte a řekne například: „*Můžu tě pohládit?*“, vybrané dítě odpoví buď: „*můžeš*“ nebo „*to mi nedělej*“.

Hodnocení:

Otázky pro děti:

1. *Komu se tato hra líbila?*

Všem zúčastněným dětem se hra líbila.

2. Co se vám na hře líbilo?

Děti odpovídaly různě. Někomu se líbilo, že si jich jejich kamarád v roli Škrholy vybral a něco hezkého jim udělal. Někomu se líbilo, že naopak mohl nějakému kamarádovi nabídnout něco hezkého a poté mu to splnit.

Otázky pro mě:

1. Splnila jsem stanovený cíl prostřednictvím hry a posílila tím rozvoj prosociálního chování?

Děti dobře rozeznaly, jaké chování je správné a jaké je nevhodné – cíl byl splněn.

2. Jak fungovala organizace a motivace hry?

Děti byly motivované předchozím rozhovorem a k motivaci přispěl i klobouk pro roli Škrholy. Organizace byla vhodná, ve hře se vystřídaly všechny děti.

Zhodnocení hry:

Děti se ve většině případů nabízely ostatním hráčům hezké věci a často se opakovaly (pohlazení nebo objetí), v některých případech se objevila i pusa. Vhodné je, aby paní učitelka upozornila na to, že jsou v kruhu děti, u kterých Škrhola ještě nebyl, aby všechny děti dostaly možnost vyzkoušet si zareagovat na nabídku. Ideální je, když do hry v roli Škrholy vstoupí paní učitelka, která se dětí ptá i na ošklivé věci. Po ukončení hry je vhodné zařadit rozhovor na téma, jestli už se dětem stalo, že jim někdo dělal něco, co se jim nelíbilo, a jestli dokázaly říct, že se jim to nelíbí, a že si to nepřejí.

MALUJEME JEDNOU PASTELKOU

Zdroj: podle Evy Svobodové

Cíl hry: rozvoj jemné motoriky, rozvoj představivosti

Cíl prosociální: rozvoj spolupráce a schopnosti se domluvit, spojit společnou představu na papíře

Motivace: *Jak může vypadat víla Studánka?*

Pomůcky: pastelky, papíry

Postup: Děti sedící u stolečků si s nejbližším kamarádem utvoří dvojice. V každé dvojici bude pouze jeden papír a děti mají za úkol společně se domluvit a vybrat pouze tři pastelky ke kreslení. Upozorníme děti, že obrázek, který nakreslí, bude jejich společné dílo. Paní učitelka zpívá písničku vhodnou k zvolenému tématu. Začíná kreslit první dítě ve dvojici, po každé odzpívané sloce paní učitelka upozorní, že je čas na výměnu a začíná kreslit druhé dítě. Takto se děti vyměňují do té doby, dokud obrázky nebudou hotové. (viz foto 5)

Hodnocení:

Otázky pro děti:

1. Komu se takové kreslení líbilo?

Všem 26 dětem.

2. Co se vám na kreslení líbilo?

Mnoho dětí odpovědělo, že se jim líbilo, že nemusely obrázek kreslit samy a někdo jim s ním pomohl. Dětem se také líbilo, že si při kreslení mohly zpívat a naučily se novou písničku.

Otázky pro mě:

1. Splnila jsem stanovený cíl prostřednictvím hry a posílila tím rozvoj prosociálního chování?

Během činnosti jsem vyzorovala, že se téměř všechny děti dokázaly v kreslení vystřídat a nevznikl žádný konflikt – cíl byl splněn.

2. Jak fungovala organizace a motivace hry?

Motivace byla vhodně zvolená k aktuálnímu tématu, organizace u stolečků ve dvojicích byla správná.

Zhodnocení hry:

Tato činnost je pro rozvoj spolupráce skvělá. Už volba pouze tří pastelek děti vede k tomu, aby se domluvily, udělaly kompromis a dokázaly ustoupit. Děti při kreslení musí komunikovat a domlouvat se na postupu. U některých dvojic lze pozorovat, kdo je vůdčí typ a o všem rozhoduje, a kdo se přizpůsobuje druhému. Několikrát jsem také musela

zasáhnout, když jedno dítě ve dvojici nechtělo předat pastelku druhému a to se tomu nebránilo. Po dokončení obrázků jsme si s dětmi stoupli do kruhu a své obrázky si ukázali, děti také dostaly prostor pro popis a představení svého obrázku. I přesto, že zadání bylo nakreslit jednu vílu Studánku, při prohlížení obrázku jsem si všimla, že dvě dvojice měly na obrázku dvě víly. Tyto děti se nedokázaly shodnout.

TŘÍDNÍ ERB

Zdroj: Smith, 2001, s. 53 (Třídní vlajka)

Cíl hry: rozvoj jemné motoriky, rozvoj tvořivosti a fantazie

Cíl prosociální: rozvoj sounáležitosti - patřím do skupiny dětí, všichni jsme si rovni

Motivace: *V dávných dobách měl každý král svůj erb. My si teď můžeme zkusit vyrobit náš třídní. Aby bylo vidět, kolik ve třídě máme dětí, musíme na něj všichni namalovat kousek sebe.*

Pomůcky: bílý balicí papír, pastelky

Postup: Na balicí papír vyznačíme velký oblouk. Každé dítě na linii oblouku obkreslí svou ruku a následně ji vybarví, či do ní něco nakreslí podle své fantazie, tak aby byla každá originální.

Hodnocení:

Otázky pro děti:

1. *Komu se tato činnost líbila?*

Všem dětem se činnost líbila.

2. *Co se vám nejvíce líbilo?*

Dětem se líbilo, že si mohly vybarvit svou ruku podle toho, jak se jim líbí. Děti odpovídaly, že se jim líbí, že jsou tam ruce všech dětí ze třídy.

Otázky pro mě:

1. Splnila jsem stanovený cíl prostřednictvím hry a posílila tím rozvoj prosociálního chování?

Děti se dokázaly samostatně u kreslení vystřídat. Pozorovala jsem, že si děti i vypomohly s obkreslováním ruky. Cíl byl splněn.

2. Jak fungovala organizace a motivace hry?

Nejprve děti obkreslovaly u stolečku, poté jsme papír přesunuli na zem, kde děti měly možnost ruku si na papír zapřít, a tak se jim lépe obkreslovala. Motivace byla úspěšná.

Zhodnocení hry:

Mně se tato činnost velmi líbila, protože vzniklo jedno velké společné dílo, na kterém se mohl podílet úplně každý. Každý dostal prostor, aby využil svou fantazii a kousek ze společného díla byl pouze jejich. Moc se mi líbilo, když jsem pozorovala, že si děti vzájemně pomáhaly s obkreslováním ruky. Společný erb jsme vystavili do šatny, aby děti měly stále na očích, že jsou součástí skupiny třídy.

SPOLEČNÁ CESTA DO LESA

Zdroj: z praxe mateřských škol

Cíl hry: rozvoj obratnosti, rozvoj komunikačních dovedností, rozvoj myšlenkových operací

Cíl prosociální: spolupráce a sounáležitost, podřídit se skupině ve prospěch jedince (víly)

Motivace: *Víla Studánka bydlí v hlubokém lese, do kterého je náročná cesta. Zvládnete společnými silami do lesa dojít?*

Pomůcky: 4 velké barevné obruče.

Postup: Nejdříve děti vyzveme k tomu, aby se postavily do barevných obručí, které jsou na koberci položené vedle sebe. Zeptáme se dětí, jak by vyřešily cestu do lesa, jestliže musí jít pouze v obručích a nesmí s nimi šoupat po zemi (děti stojí ve třech obručích, čtvrtá se bude vždy podávat nad hlavami). Děti se přemístí pouze do třech obručí a čtvrtou podávají děti nad hlavami, až před první, poté se všichni o jednu obruč posunou a pokračují ve hře dál, až se dostanou na druhou stranu místnosti.

Hodnocení:

Otázky pro děti:

1. Komu se tato hra líbila?

Z počtu 26 dětí se hra líbila 21.

2. Co se vám na hře líbilo a co se vám nelíbilo?

Některým dětem se líbilo, že mohly pokládat obruč na zem nebo ji naopak zvedaly. Dalším se líbilo, kolik dětí se vešlo do jedné obruče. Dětem, kterým se hra nelíbila, odpovídaly, že měly v obruči málo prostoru, a že do nich někdo strčil.

Otázky pro mě:

1. Splnila jsem stanovený cíl prostřednictvím hry a posílila tím rozvoj prosociálního chování?

Myslím, že cíl byl splněn. Všechny děti dokázaly spolupracovat a nakonec se domluvily na postupu.

2. Jak fungovala organizace a motivace hry?

Motivace byla zvolená k aktuálnímu tématu. Organizace na koberci je vhodná, ale mohly bychom hru zařadit i do pobytu venku.

Zhodnocení hry:

Tuto hru lze namotivovat na různá témata. Děti při hře posilují logické uvažování, pokud jim na začátku neřekneme řešení úkolu. Hra je skvělá na rozvoj spolupráce. U některých dětí je pravděpodobné, že se jim hra líbit nebude z důvodu těsného kontaktu s ostatními dětmi. Při hře lze pozorovat děti, které mají rády vedoucí roli a děti, které se spíše podřídí, a to především při pohybu obručí.

NA ZVÍŘÁTKA

Zdroj: Svobodová a kol., 2012, s. 148 (Rodiče a mláďátka se hledají v lese podle zvuku)

Cíl hry: rozvoj sluchového vnímání, rozvoj představivosti, rozvoj paměti, rozvoj postřehu

Cíl prosociální: rozvoj sounáležitosti, kooperace dětí ve skupině, každý má své místo

Motivace: *Chcete si děti zahrát na zvířátka? Já každému z vás dám do ruky obrázek zvířátka, buď maminky anebo mládě. Ale zatím je to tajemství, proto ho nikomu neukazujte! Budete hledat svého kamaráda se stejným obrázkem, ale nebude to tak jednoduché, nesmíte mluvit! Jediné co můžete, je vydávat ty zvuky, které vaše zvířátko vydává.*

Pomůcky: obrázky zvířátek

Postup: Děti jsou rozmístěny na koberci. Každý dostane obrázek zvířátka (dospělé nebo mládě). Děti mají za úkol utvořit páry (např. Kráva a tele, prase a sele, koza a kůzle, pejsek a štěně apod.) Na výzvu děti začnou hledat svého kamaráda, ale pomocí zvuků, které dané zvíře vydává. Jakmile se najdou, postaví se vedle sebe a čekají na ostatní kamarády. Podle obrázků zkontrolujeme, zda jsou páry správné a řekneme si, jak se mláděta nazývají. Hru lze několikrát opakovat a obměňovat obrázky zvířat, či obrázek ztvárnit pantomimicky.

Hodnocení:

Otázky pro děti:

1. *Komu se tato hra líbila?*

Hra se líbila téměř všem dětem. Z počtu 24 se hra líbila 22.

2. *Co se vám na hře líbilo nebo nelíbilo?*

Dvěma dětem se na hře nelíbilo, že nedostaly zvířátko, které mají nejraději. Dětem se líbilo poznávání podle zvuku, a moc se jim líbilo, když našly svou dvojici.

Otázky pro mě:

1. *Splnila jsem stanovený cíl prostřednictvím hry a posílila tím rozvoj prosociálního chování?*

Cíl byl splněn – každý našel kamaráda, ke kterému patřil.

2. *Jak fungovala organizace a motivace hry?*

Motivace k aktuálnímu tématu zaměřeného na zvířátka byla vhodná. Možná bych pro hru volila menší počet dětí, protože při zvukovém hledání nastával ve větším počtu dětí šum.

Zhodnocení hry:

Hra se mi moc líbí. Děti touto hrou rozvíjí sluchové vnímání a musí také využít svou předešlou zkušenost se zvířátky. Ideální by bylo před hrou domácí zvířata pozorovat, protože jsou ve skupině dětí tací, kteří ještě neznali všechna domácí zvířata. Hru bych volila spíše pro menší počet dětí a utvořila tak maximálně 10 dvojic.

5.3 SLOVNÍ HRY

JARNÍ KVĚTINY

Zdroj: z praxe mateřských škol

Cíl hry: rozvoj pohybových dovedností, rozvoj jazykových dovedností, rozvoj postřehu, rozeznat mužský a ženský rod pomocí ukazovacího zájmena TEN, TA

Cíl prosociální: nikdo nevypadává, děti se střídají, každý má své místo ve hře

Motivace: *Jaro se nám probouzí a s ním se na zahrádce a na louce probouzí květiny. Některé květiny mají dívčí jméno, některé zase klučičí. Poznáte to?*

Pomůcky: bubínek

Postup: Skupinu rozdělíme na děvčata a chlapce. Děvčata se posadí na jednu stranu herny a chlapci na druhou. Paní učitelka říká: „*Na zahrádce se probouzí tulipán (narcis, sasanka, sněženka,...)*“. Děti mají za úkol rozeznat, zda jde o mužský či ženský rod a podle toho vybíhá skupina buď chlapců, nebo děvčat. Jakmile paní učitelka začne bubnovat na bubínek, skupina, která je právě v pohybu, se vrací na své místo (začíná pršet a květiny se schovávají). Paní učitelka opět větu opakuje a vybírá jinou květinu.

Hodnocení:

Otázky pro děti:

1. *Komu se tato hra líbila?*

Z 27 zúčastněných se hra líbila 24 dětem.

2. *Co se vám na hře líbilo nebo nelíbilo?*

Třem dětem se hra nelíbila z důvodu, že musely běhat, ostatním dětem se naopak na hře nejvíce líbilo, že dostaly prostor k běhu.

Otázky pro mě:

1. *Splnila jsem stanovený cíl prostřednictvím hry a posílila tím rozvoj prosociálního chování?*

Všechny děti měly ve hře svou úlohu a nikdo ze hry nevypadával – cíl byl splněn.

2. Jak fungovala organizace a motivace hry?

Motivace s přicházejícím jarem byla vhodná. Rozdělení skupiny na dvě poloviny bylo také vhodné, a to z důvodu, že v prostorách třídy je pro tak vysoký počet dětí malý prostor. Takto byla skupina rozdělena, děti měly pro pohybové využití dostatek prostoru a nedocházelo k žádným srážkám.

Zhodnocení hry:

Ve hře se krásně propojuje jazykový rozvoj, soustředěnost a možnost pohybu. Rozdělení skupiny na dvě poloviny je ideální k rozměrům třídy. Motivovat hru můžeme k různým tématům.

HÁDEJ, NA KOHO MYSLÍM

Zdroj: upravená verze – Smith, 2001, s. 63 (Záhadná osoba)

Cíl hry: rozvoj představivosti a paměti

Cíl prosociální: vnímat charakteristické znaky a vlastnosti osob kolem nás

Motivace: *Je nás tady dohromady spoustu, ale já právě myslím na jednoho z vás. Přijdete na to, koho si myslím?*

Pomůcky: 0

Postup: Děti mají za úkol pokládat paní učitelce otázky, na které ona odpovídá pouze ano nebo ne. Kolektivní spoluprací a pokládanými otázkami, mají děti za cíl přijít na jméno dítěte, na které paní učitelka právě myslí. Děti se mohou ptát na vnější i vnitřní znaky dané osoby. Obměna hry může být takové, že vybereme jedno dítě, které vystřídá roli paní učitelky.

Hodnocení:

Otázky pro děti:

1. *Komu se takové hádání líbilo?*

Z 23 dětí, které se hádání účastnily, se hra líbila počtu 20.

2. *Co se vám na hře líbilo nebo nelíbilo?*

Každé dítě bylo rádo, když zjistilo, že se hádanka týká jeho. Děti si užívaly i pokládání otázek. Ně kterým dětem se hra nelíbila, protože si paní učitelka nemyslela právě je.

Otázky pro mě:

1. Splnila jsem stanovený cíl prostřednictvím hry a posílila tím rozvoj prosociálního chování?

Ano, děti si při hádání uvědomovaly vnější i vnitřní charakteristiky dětí, které s nimi sdílí třídu mateřské školy.

2. Jak fungovala organizace a motivace hry?

Motivace byla úspěšná a organizace také.

Zhodnocení hry:

Při této aktivitě je vhodné děti upozornit na to, že hru nebudeme realizovat pouze jednou, ale že ji budeme opakovat vždy ve volných chvílích, aby neměly strach, že se nikdy nedostanou na řadu s tím, že si paní učitelka myslí právě je. Volné chvílky pro realizaci jsou v klidových částech dne, kterými jsou například: čas při svačině, chvílka u stolečků před obědem nebo chvílka, kdy s dětmi v šatně čekáme, až budou oblečené všechny děti.

TELEFONOVÁNÍ

Zdroj: z praxe mateřských škol

Cíl hry: rozvoj komunikačních dovedností, hlasového projevu a pozornosti

Cíl prosociální: ovládat běžné činnosti dnešní společnosti, rozvoj vědomí, že každý má ve skupině svou roli, cítit důležitost své osoby při hře

Motivace: *Umíte všichni telefonovat? Představit se do telefonu a někoho druhého v telefonu oslovit?*

Pomůcky: vyrobené kartičky představující telefony s obrázky

Postup: Paní učitelka rozdává dětem kartičky, každé dostane jednu. Kartička je čarou rozdělena na dvě poloviny. Při vyslovení počtu a barvy totožných obrázků s těmi, co má dítě na své kartičce, se ozve (obrázky nahrazující telefonní číslo). V dolní polovině kartičky

jsou obrázky, které bude dítě volat – opět se ozve ten, kdo je má na své kartičce v horní polovině. Děti k telefonování využívají následné oslovení: „*Haló, haló, tady ..., volám ...*“. Takto se hra hraje, dokud se nevystřídají všechny děti – všechny kartičky by na sebe měly navazovat. Paní učitelka má v ruce poslední, která je ukončovací.

Hodnocení:

Otázky pro děti:

1. Líbí se vám tato hra?

Dětem se hra velmi líbí.

2. Co se vám na hře líbí nebo nelíbí?

Děti velmi oceňují, že má každý svou kartičku (telefon), a každá je jiná. Také se dětem líbí, že na každého vždycky dojde řada, a kdyby on nereagoval, tak by hra (telefonní spojení) selhala - bez něho by hra nemohla pokračovat

Otázky pro mě:

1. Splnila jsem stanovený cíl prostřednictvím hry a posílila tím rozvoj prosociálního chování?

Cíl byl splněn. Všechny děti si uvědomují, že mají ve hře svou důležitost (roli) a hra by bez nich nemohla pokračovat.

2. Jak fungovala organizace a motivace hry?

Organizace u stolečků je vhodná, ale lze zvolit i variantu v kruhu na koberci, kde všechny děti na sebe vidí. Motivace je při této hře vhodně zvolená, protože většina dětí už má v dnešní době s opravdovým telefonováním nějakou zkušenost.

Zhodnocení hry:

Tato hra je skvělá v tom, že si lze připravit kartičky s obrázky k aktuálnímu tématu. Lze ji využívat v každém ročním období. Jedná se o klidovou aktivitu, ve které děti musí zapojovat svou pozornost (předškolní děti zvládnou udržet pozornost i v počtu 28 hráčů). Podobná hra na telefonování s kartičkami: - děti se místo obrázků na telefonu představují vlastním jménem a oslovují někoho jeho křestním jménem, je skvělá pro adaptaci dětí na

začátku školního roku, kdy si děti připomínají nebo se zcela nově učí jména kamarádů ve třídě.

OBYČEJNÝ DOMEČEK

Zdroj: z praxe mateřských škol

Cíl hry: rozvoj představivosti a paměti, rozvoj komunikačních dovedností

Cíl prosociální: vědomí, že každý má ve skupině prostor pro své vyjádření

Motivace: *Byl jednou jeden takový obyčejný domeček, a ten měl půdu, podlaží a sklep. V tom domečku bylo schováno spoustu věcí. V jaké části domečku asi tyto věci byly?*

Pomůcky: 0

Postup: Stoupneme si s dětmi do kruhu a nejprve si ukážeme, jak jednotlivé části domu budeme znázorňovat (půda – ruce nad hlavu do tvaru stříšky, podlaží – složíme ruce před tělo, sklep – dřep). Začíná paní učitelka s vyjmenováváním předmětů, které v domě můžeme najít. Děti k jednotlivým předmětům podle domluveného postoje určí, kde mají tyto věci doma oni – každé dítě může mít tyto věci doma umístěné různě, proto není špatně, když se jejich postoje liší. Po několika předmětech paní učitelka dává prostor dětem a každý vyjmenuje jeden předmět z domácnosti.

Hodnocení:

Otázky pro děti:

1. *Komu se tato hra líbila?*

Z 24 dětí se hra líbila 22.

2. *Co se vám na hře líbilo nebo nelíbilo?*

Dvě děti, kterým se hra nelíbila, odpověděly, že nevěděly, jaký předmět mají říci. Ostatním dětem se naopak líbilo, že mohly říci, co je právě napadlo.

Otázky pro mě:

1. *Splnila jsem stanovený cíl prostřednictvím hry a posílila tím rozvoj prosociálního chování?*

Cíl byl splněn. Všechny děti si uvědomují, že mají ve hře svou důležitost (roli), a že bez nich by hra nemohla pokračovat.

2. Jak fungovala organizace a motivace hry?

Motivace byla zvolená k aktuálnímu tématu (město, v kterém žiju). Organizace byla vhodná, protože se vystřídaly všechny děti.

Zhodnocení hry:

Jedná se o klidovou aktivitu, kdy se děti musí soustředit na zadání, proto je vhodné po ní zařadit nějakou rušenější pohybovou aktivitu. Všila jsem si, že skoro všechny děti, které právě vybíraly nějak předmět, měly radost, že mohou něco samy vymyslet a ostatní budou na jejich pokyn reagovat. Hry se aktivně účastnily všechny děti, a děti, které nechtěly mluvit před celou skupinou, podpořila paní učitelka.

5.4 KONSTRUKTIVNÍ HRY

SPOLEČNĚ STAVÍME VĚŽE

Zdroj: Smith, 2001, s. 123

Cíl hry: rozvoj tvořivosti, rozvoj logického myšlení

Cíl prosociální: rozvoj spolupráce - kooperace, odložit své přání na pozdější dobu ve prospěch skupiny, umět se podřídit skupině

Motivace: společná vycházka na náměstí a prohlídka věže

Pomůcky: dřevěné kostky, obruče

Postup: Nejprve požádáme děti, zda by se rozdělily do skupinek po 3. Pro každou trojici je připravená jedna obruč s dřevěnými kostkami (12). V trojici určíme každému dítěti pořadí (první, druhý, třetí). Děti mají za úkol se střídat ve stavění věže – každý přidá jednu kostku a přenechává stavění dalšímu v pořadí. Úkolem je, aby děti společnými silami postavily v obruči věž, která jim nepadne.

Hodnocení:

Otázky pro děti:

1. Komu se tato hra líbila?

Z 24 dětí se hra líbila 16 dětem.

2. Co se vám na hře líbilo nebo nelíbilo?

Spíše chlapci odpovídali, že se jim hra nelíbila, protože by radši stavěl každý svou věž. Naopak všem děvčatům se hra líbila. Každý měl nakonec radost, že společně zvládli věž postavit.

Otázky pro mě:

1. Splnila jsem stanovený cíl prostřednictvím hry a posílila tím rozvoj prosociálního chování?

Ano splnila, většina dětí dokázala aktivně spolupracovat.

2. Jak fungovala organizace a motivace hry?

Motivace s vlastní zkušeností s věží v rámci procházky byla vhodná. Rozdělení skupinek do obručí bylo správné, protože každá trojice měla pro své stavění vyhraničený prostor.

Zhodnocení hry:

Je dobré určit pořadí, ve kterém budou děti věž stavět. Pozorovala jsem, že v některých skupinách stavěly spíše průbojnější děti a ostýchavé děti spíše pozorovaly. Rozdělením měly všechny děti stejnou šanci ke stavění. Po dokončení stavby můžeme dětem nabídnout, že si mohou prohlídnout ostatní věže, aby viděly, co dokázali postavit jejich kamarádi.

ŠATY PRO VÍLU

Zdroj: z praxe mateřských škol

Cíl hry: rozvoj jemné motoriky, rozvoj představivosti, rozvoj komunikačních dovedností

Cíl prosociální: rozvoj ohleduplnosti a spolupráce dětí, umět se rozdělit se skupinou (kamínky), myslet na druhé a jejich přání

Motivace: *V čem chodí oblečená víla? Jak by mohly její šaty vypadat?*

Pomůcky: barevné podložky, provázky, knoflíky, kamínky

Postup: Posadíme děti do kruhu, každému rozdáme jednu podložku a jeden provázek – děti mají za úkol pomocí provázku vytvořit na podložce šaty pro vílu. Doprostřed kruhu dáme kamínky a knoflíky, a upozorníme děti, že je kamínků málo, proto musí být ohleduplné k ostatním dětem, aby na všechny vyšlo. Dáme dětem prostor, pro vytvoření jejich šatů.

Hodnocení:

Otázky pro děti:

1. *Líbila se vám tato hra?*

Hra se líbila všem dětem, u některých ale nastal malý konflikt.

2. Co se vám na hře líbilo nebo nelíbilo?

Dětem se líbily malé předměty (kamínky), a že si mohly vytvořit šaty podle své fantazie. U tvoření vzniklo pár konfliktů kvůli kamínkům – někdo jich měl více. Děti si konflikt vyřešily samy bez pomoci dospělého.

Otázky pro mě:

1. Splnila jsem stanovený cíl prostřednictvím hry a posílila tím rozvoj prosociálního chování?

Ano, cíl jsem splnila. Děti se na všem dokázaly domluvit.

2. Jak fungovala organizace a motivace hry?

Motivace byla zvolená k aktuálnímu tématu. Organizace v kruhu na koberci byla vhodná, protože všichni měly stejný přístup ke kamínkům a knoflíkům.

Zhodnocení hry:

Hra je tvořivá a děti velmi baví. Každý dostává prostor pro využití své fantazie. Hra by šla obměnit a vytvořit skupinky cca 3-5 dětí. Ve skupince by se děti musely domluvat i na postupu tvoření. Po dokončení je vhodné všechny výtvořky si společně prohlídnout a okomentovat.

SOUHVĚZDÍ

Zdroj: z praxe mateřských škol

Cíl hry: rozvoj zrakového vnímání, rozvoj logického myšlení

Cíl prosociální: rozvoj spolupráce, schopnost domluvit se, říci svůj názor a zároveň podřídit se ve skupině

Motivace: *Pozorovali jste někdy večer na obloze hvězdičky? Tyto hvězdy jsou rozděleny do různých skupin, kterým se říká souhvězdí. Každé souhvězdí je jiné a má různé hvězdy.*

Pomůcky: obruče, provázky, barevná víčka

Postup: Děti rozdělíme do skupin po 4. Každá skupina si sedne k jedné obruči, která je rozdělena na osminy pomocí provázků. Prvním úkolem je, aby se děti domluvily a společně vyplnily (různě barevnými) víčky jednu osminu obruče. Následujícím úkolem

bude společně vyplnit zbývající osminy obruče, ale tak aby byly identické s první vyplněnou osminou - osová souměrnost

Hodnocení:

Otázky pro děti:

1. Komu se tato hra líbila?

Většině skupinek se hra líbila. Jedné skupince dětí se hra nelíbila.

2. Co se vám na hře líbilo nebo nelíbilo?

Dětem se líbilo, že si pomáhaly a společně vymýšlely, jak bude jejich obruč vyplněná. Skupinka, které se hra nelíbila, hru neocenila z opačného důvodu – ve skupině se nedokázaly domluvit na postupu.

Otázky pro mě:

1. Splnila jsem stanovený cíl prostřednictvím hry a posílila tím rozvoj prosociálního chování?

Ano, cíl byl téměř splněn, až na jednu skupinu dětí.

2. Jak fungovala organizace a motivace hry?

Motivace byla zvolená k aktuálnímu tématu, tudíž byla úspěšná. Organizaci také považuji za vhodně zvolenou.

Zhodnocení hry:

Hra rozvíjí schopnost spolupráce a komunikace. Tento typ skupinových konstruktivních her považuji za vhodný. Skupinku dětí, která se nedokázala domluvit, bych příště rozdělila na dvě menší skupiny nebo bych požádala děti z ostatních skupin, jestli se s někým nevymění.

5.5 HUDEBNÍ HRY A HUDEBNĚ – POHYBOVÉ HRY

VÍTACÍ RITUÁL

Zdroj: z praxe mateřských škol

Cíl činnosti: rozvoj hudebních dovedností, rozvoj obratnosti, rozvoj orientace v prostoru

Cíl prosociální: nikdo nevypadává, děti se vzájemně vtahují do hry, spolupráce dětí

Motivace: *Když si ruce podáme, společně se setkáme. Budeme si spolu hrát, kamarádům pomáhat.*

Pomůcky: 0

Postup: S dětmi utvoříme kruh. Paní učitelka jako první vchází doprostřed kruhu a vybere si jedno dítě, se kterým utvoří dvojici a točí se dokola. Ostatní děti stojí v kruhu a zpívají: „*Když si ruce podáme, společně se setkáme. Budeme si spolu hrát, kamarádům pomáhat.*“, po dozpívání se paní učitelka s dítětem ve dvojici rozdělí, a každý si opět vybírá jednoho kamaráda z kruhu. Hra se opakuje, dokud nejsou utvořené dvojice ze všech dětí.

Hodnocení:

Otázky pro děti:

1. *Komu se tato hra líbila?*

Z 22 dětí se hra líbila 18.

2. *Co se vám na hře líbilo nebo nelíbilo?*

Děti, kterým se hra nelíbila, odpovídaly, že se jim nelíbilo, že zůstaly bez dvojice mezi posledními. Ostatním dětem se hra moc líbila a doufají, že ji budeme opakovat častěji.

Otázky pro mě:

1. *Splnila jsem stanovený cíl prostřednictvím hry a posílila tím rozvoj prosociálního chování?*

Ano, cíl byl splněn. Ze hry nikdo nevypadával, a na každého vyšla dvojice, nikdo nemusel zůstat sám.

2. Jak fungovala organizace a motivace hry?

Hru jsme zapojily přímo za běžný uvítací rituál, děti byly připravené na společné přivítání. Organizace byla úspěšná.

Zhodnocení hry:

Myslím, že uvítací rituály mají svůj význam a je důležité je každý den realizovat. Tento rituál je více pohybový, což děti ocení. Jeho další výhodou je také to, že si děti mohou každý den vybrat do dvojice jiného kamaráda. Důležité je brát v úvahu, zda je přítomných dětí sudý počet, pokud ne, zapojuje se paní učitelka.

VÍLY STUDÁNKY

Zdroj: upravená verze – Smith, 2001, s. 44 (Tichá voda)

Cíl hry: rozvoj hmatového vnímání, rozvoj myšlenkových operací, rozvoj hudebních dovedností

Cíl prosociální: být k ostatním jemný a pozorný, vnímat všechny členy skupiny

Motivace:

Vstávej vílo, vyjdi z mechu ven,

Podívej se, vždyť je bílý den,

Voda pláče, že je špinavá,

Že už zdravou vodu nedává.

Pomůcky: šátky

Postup: S dětmi vytvoříme kruh a každý dostane na hlavu šátek (průhledný). Vyberme jednoho dobrovolníka, který bude mít za úkol hádat. Tomu zavážeme oči šátkem, vezmeme ho za ruku a během zpěvu písně ho vodíme po obvodu kruhu. Po dozpívání písně se zastavíme a dovedeme dítě k jednomu hráči, který stojí v kruhu, sundáme mu šátek a položíme jeho ruku na rameno vybraného dítěte (představuje vílu Studánku). Ten, kdo je v roli se zavázanýma očima má za úkol přijít hmatem na to, které dítě je víla Studánka. (viz foto 4) Pokud si dítě neví rady, můžeme mu pokládat pomocné otázky – *Je to holčička nebo kluk? Je vyšší nebo menší?,....* Když se dítěti podaří uhádnout, kdo je víla

Studánka, rozvážeme mu oči a roli hádače bude mít dítě, které bylo v předešlém kole vílou. Takto se hra několikrát opakuje.

Hodnocení:

Otázky pro děti:

1. Komu se tato hra líbila?

Z 25 dětí se hra líbila 20.

2. Co se vám na hře líbilo nebo nelíbilo?

Hra se líbila všem dětem, které byly v roli víly a hádače. Pět dětí odpovědělo, že se jim hra nelíbila, protože nedostaly možnost být v hlavní roli.

Otázky pro mě:

1. Splnila jsem stanovený cíl prostřednictvím hry a posílila tím rozvoj prosociálního chování?

Všechny děti byly při hmatové hádance opatrné a jemné na spoluhráče, dokázaly přemýšlet nad celou skupinou dětí – cíl byl splněn.

2. Jak fungovala organizace a motivace hry?

Motivace byla zvolená k danému tématu – děti byly motivované. K motivaci také přispělo, že děti měly po celou dobu hry na hlavě šátek, který se jim líbí, a tak se dokázaly vžít do role víly. Organizace pro tuto hru je v kruhu ideální.

Zhodnocení hry:

Hru bych rozhodně opakovala ve více dnech, aby každý dostal možnost být v roli hádače nebo být vybraný do role víly. S počtem 25 dětí jsme během jednoho dne vystřídaly v hlavních rolích pouze 10 dětí. Pro hru jsou vhodné šátky, které jsou průhledné, protože si je děti mohou dát přes hlavu a motivuje je to do role víly. Hra jde opět motivovat na různá témata.

NA KONOPKY

1. varianta (neprosociální – z důvodu vypadávání ze hry)

Zdroj: z praxe mateřských škol

Cíl hry: rozvoj hudebních dovedností, rozvoj pozornosti

Motivace:

Hrály bychom na konopky,

kdyby byly větší snopky.

Hodně nás, hodně nás,

běž (jméno) pryč od nás.

Pomůcky: 0

Postup: Děti vytvoří zástup za paní učitelkou a všichni se chytí za ruce. Paní učitelka vede zástup po prostoru třídy a zpívá společně s dětmi: „*Hrály bychom na konopky, kdyby byly větší snopky. Hodně nás, hodně nás, běž (jméno) pryč od nás.* Podle toho, jaké jméno zvolí, tak jmenované dítě (děti) musí ze zástupu odstoupit a posadit se na kraj koberce.

2. varianta (prosociální – přijímáme děti mezi sebe)

Zdroj: z praxe mateřských škol

Cíl hry: rozvoj hudebních dovedností, rozvoj pozornosti

Cíl prosociální: být přijímán skupinou

Motivace:

Hrály bychom na konopky,

kdyby byly větší snopky.

Málo nás, málo nás,

pojd' (jméno) mezi nás.

Pomůcky: 0

Postup: Děti sedí na kraji koberce. Paní učitelka začíná se svoláváním dětí. Začne zpívat písničku a postupně volá děti, do té doby, dokud nejsou všechny děti zapojené v zástupu.

Hodnocení:

Otázky pro děti:

1. Líbila se vám více první hra nebo ta druhá?

Z 28 dětí se první varianta hry líbila více 4 dětem. Jednomu chlapci z důvodu, že ve hře vypadnul jako poslední. Druhému chlapci se první hra líbila více, protože brzy vypadnul a nemusel mít zpocené ruce. A dalším dvěma dětem bylo při hře příliš teplo. Nikomu se nelíbilo, když musel sedět a pouze sledovat, jak ostatní hrají, a naopak se všem líbilo, když je ostatní v druhé variantě hry vzali mezi sebe.

Otázky pro mě:

1. Splnila jsem stanovený cíl prostřednictvím hry a posílila tím rozvoj prosociálního chování?

Děti samy dokázaly rozeznat, jaká hra byla špatná a jaká dobrá – cíl byl splněn.

2. Jak fungovala organizace a motivace hry?

U první hry bylo nevhodné, že vypadnuté děti musely sedět a pouze pozorovat. Druhá hra byla lepší, že se všichni postupně zapojili.

Porovnání her:

Při první variantě bylo pozorovatelné, jak se děti bojí, aby paní učitelka nevyslovila právě jejich jméno. V druhé variantě je naopak pozorovatelné, že když děti slyší své jméno, tak se začnou usmívat a mají radost, že se mohou do hry zapojit. Rozhodně bych nikdy neopakovala první variantu, ale druhou variantu s upravenou písní by šlo využít i jako ranní rituál pro svolávání dětí, ne však po jednom dítěti, ale například po třech, aby děti nemusely tak dlouho čekat, než na ně přijde řada.

6 VYHODNOCENÍ METODY POZOROVÁNÍ A ROZHOVORŮ

Hry, které jsou uvedeny v praktické části, jsme s dětmi realizovali v jarním období od měsíce dubna do začátku měsíce června. Hry jsou uzpůsobeny třídnímu vzdělávacímu programu a aktuálním integrovaným blokům.

U každé hry je uveden cíl hry a zvláště cíl prosociální, tj. co se dítě hrou učí, co rozvíjí nebo procvičuje. U každé hry je uvedena vhodná motivace. Další způsoby motivace hry můžeme u některých her nalézt ve zhodnocení. Pomůcky, které byly pro hry využity, jsou uvedené v hlavičce u každé hry, záměrně jsem využívala pomůcky, které nalezneme v každé třídě mateřské školy.

Při výběru her jsem dbala na aktuální potřeby a zájmy dětí a na jejich základě jsem dětem hry nabízela. Po každé zrealizované hře jsem s dětmi uskutečnila reflexi hry, která směřovala k jejímu vyhodnocení na základě bezprostředního prožitku dětí. Při hodnocení jsem zařazovala otázky směřující k tomu, zda se dětem hra líbila, co se jim na hře líbilo nebo nelíbilo, popřípadě kterou z dvou variant hry ocenili více a v jaké hře jsme měli víc prostoru pro vzájemnou spolupráci a pomoc.

Společné rozhovory po zrealizovaných hrách mě přesvědčily o tom, že děti předškolního věku moc dobře ví a poznají, co je správné chování a co ne, dokážou popsat svoje pocity, zážitky a vyjádřit vlastní názor. Pokud jsme s dětmi hrály vyřazovací hru (neprosociální variantu hry), děti byly smutné a zklamané z vypadnutí ze hry. Naopak, když jsme hrály hru, kde děti od někoho dostaly přijetí a pocit sounáležitosti, pozorovala jsem vždy na dětských tvářích úsměv. Během rozhovorů jsem se také dozvěděla, že některé děti neměly uspokojené fyziologické potřeby, a to především v teplotě místnosti (pocit horka), ve které se hra uskutečnila. Po této zkušenosti jsem se na vyvětrání místnosti zaměřovala daleko více, a snažila jsem se uspokojit všechny dětské potřeby, protože když dítě nemá uspokojené základní potřeby, nemůže si hru užít a plně se do ní ponořit. S uspokojením dětských potřeb také souvisí pevně nastavená pravidla, děti jsou dokonce spokojenější, když mají jasně dané hranice. Uvědomila jsem si, jak úzce spolu souvisí dodržování pravidel společenství a pravidla hry, jak důležité je dětem dobře zformulovat pravidlo hry, popř. hru zastavit a pravidla znovu připomenout.

Zařazování prosociálních variant her vnímám jako nezbytnou součást socializace předškolního dítěte a jako přirozenou cestu k rozvoji prosociálního chování dítěte. Přesto jsem se ve své dosavadní praxi v mateřské škole s takto prosociálně upravenými hrami málokdy setkala. Hry s prostorem pro rozvoj prosociálního jednání dávají dětem prostor k tomu, aby vzájemně spolupracovaly, aby vnímaly nejen sebe, ale i druhého, aby si dokázaly vzájemně pomoci, aby vyjádřily svá přání, řekly druhému něco hezkého, něco hezkého se o sobě dozvěděly, vzájemně si sdělovaly svou zkušenost. Toto děti při rozhovorech samy pojmenovávaly a několikrát jsem si během pozorování všimla velkého zájmu dětí o tento typ her.

U každé hry, která byla prosociálně zaměřena, děti poznaly, co je cílem hry a kladně na něj reagovaly. Pokud se objevily dvě varianty hry, kdy jedna byla s prosociálním záměrem a ta druhá ho postrádala, většina dětí vždy ocenila variantu s prosociálním záměrem. Pokud se objevil někdo, kdo ocenil neprosociální variantu, zajímala jsem se o důvod jeho libosti. Při hrách, které byly vyřazovací, někteří hráči ocenili, že se jim ve hře velmi dařilo, tudíž ve hře téměř nebo dokonce zcela zvítězili.

Velkou radost mi udělalo pozorovat, že hra děti zaujala natolik, že si při spontánních hrách děti utvořily malou skupinku a hru si zopakovaly.

Hry, které jsme hrály, prohlubovaly u dětí vzájemnou spolupráci, sounáležitost, pocit přijetí, rozvíjení sociálních vztahů především ve vrstevnické skupině, rozvíjení komunikace, schopnost požádat a poděkovat.

Zařazování prosociálně upravených her se výrazně promítá do příznivého klimatu v dětské skupině a hry mají svůj přesah do chování i jednání dětí v každodenních běžných situacích v mateřské škole.

Metodu pozorování vnímám jako jednu z nejspolehlivějších metod sběru dat. Během pozorování jsem měla možnost na skupinu dětí nahlížet častěji, a tím jsem více pronikala do hloubky této problematiky. Rozhovory jsem si vždy upřesnila to, co jsem během činností vypořadala a z výpovědí jsem mnohdy zjistila jiný pohled na situaci ze strany účastníků činností. Prolínání metody pozorování a rozhovorů vnímám jako prostředek pro zachycení spolehlivých a ověřených informací. Myslím, že výběr těchto dvou metod byl pro práci vhodný.

7 ZÁVĚR

Práci na téma prosociálního chování jsem si vybrala na základě zkušeností ze své pedagogické praxe, zejména pak na základě praxe u Petry Waldaufové, při jejíž práci s dětmi mě velmi zaujalo právě zaměření na rozvoj prosociálních dovedností. Díky této praxi jsem se i já problematikou rozvíjení prosociálního chování dětí v mateřské škole začala zabývat. Společně s vedoucí práce jsme diskutovaly o tom, jakým způsobem lze prosociální jednání v předškolním věku nejefektivněji rozvíjet, a obě jsme se shodly, že tím nejpřirozenějším způsobem, tedy hrou. Po tomto rozhodnutí jsem se začala zajímat, zda lze kvalitně rozvíjet prosociální dovednosti skrze hru.

Cílem práce je přiblížit hru, její dělení a využití, přiblížit problematiku prosociálního chování v předškolním věku a propojit prosociální činnosti s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání. Pro praktické využití získaných informací, je v teoretické části cílem vytvořit a v praxi ověřit metodický zásobník her a činností zaměřující se na rozvoj prosociálních schopností a dovedností v předškolním období. Stanovený cíl považuji vyhotovením práce za splněný.

V teoretické části své práce jsem se zaměřila na definici hry z pohledů různých autorů. Zaměřila jsem se na roli a význam hry a hledala prostor, který hra může nabídnout k rozvoji a posilování prosociálního chování dětí. Zabývala jsem se různými hledisky dělení her. Při studování hry jsem si uvědomila, že musíme dbát na uspokojování dětských potřeb, aby hra byla kvalitní. Zaměřila jsem se na charakteristiku dětských potřeb podle Zdeňka Matějčka, a na Maslowovu pyramidu potřeb, kterou jsem se řídila při připravování herního prostředí a při realizaci konkrétních her. Při výběru her jsem respektovala požadavky Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání.

Povinností každého předškolního pedagoga respektovat a naplňovat Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Já osobně tento dokument velmi respektuji, proto jsem ho zařadila do teoretické práce. Vnímám jako důležité propojovat vše co ve své pedagogické práci uskutečníme se vzdělávacími oblastmi, cíli a výstupy, a vědět proč a jaký má význam to, co s dětmi dělám, a proto pociťuji, že všem pedagogům je RVP velkým pomocníkem. V třetí kapitole nalezneme propojení prosociálních činností

s pěti vzdělávacími oblastmi, a to na jaké cíle a výstupy se oblast v těchto činnostech zaměřuje a jaké činnosti lze pro správný rozvoj volit.

V praktické části jsem vytvořila metodický zásobník her, který byl v praxi ověřen. Problematika prosociálního chování a jednání mě velmi zaujala. Zásobník činností je pro přehlednost rozdělen do skupin, podle stěžejního záměru hry na rozvoj dětské osobnosti. Pro přehledné uspořádání jsem zvolila dělení her podle Suchánkové (2014) – hry pohybové, sociální, slovní, konstruktivní a hudební a hudebně – pohybové hry. Psaní bakalářské práce na zvolené téma přesáhlo i do mého osobního života, uvědomuji si, že i já se nyní více zaměřuji na vnímání a utváření kvalitních mezilidských vztahů, na využívání efektivní komunikace, při které jsem nyní více empatická. Jsem rozhodnutá, že v budoucím profesním životě v pozici učitelky mateřské školy se na utváření správného prosociálního chování a jednání budu v každodenní praxi více zaměřovat. Doufám, že vytvořený metodický zásobník her bude inspirací nejen pro moji budoucí pedagogickou praxi, ale zároveň bych si přála, aby inspiroval a pomohl při práci s dětmi i ostatním předškolním pedagogům.

8 ZDROJE

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. 2. vydání. Ilustroval Richard ŠMARDA. Brno: Edika, 2015. ISBN 978-80-266-0658-1.

BEDNÁŘOVÁ Jiřina, Eva DANDOVÁ, Jana KRATOCHVÍLOVÁ, Hana NÁDVORNÍKOVÁ, Zora SYSLOVÁ a Lenka ŠULOVÁ. *Školní zralost a její diagnostika*. Praha: Raabe. Školní zralost, 2017. ISBN 978-80-7496-319-3.

HERMAN, Marek. *Najděte si svého manžana: ...co jste vždycky chtěli vědět o psychologii, ale ve škole vám to neřekli...* 3. vydání. Ilustroval Martin ŠRUBAŘ. Olomouc: Hanex, 2008. ISBN 978-80-260-6070-3.

JUKLÍČKOVÁ-KRESTOVSKÁ, Zdeňka, Jitka DVOŘÁKOVÁ a Anna ŠMEJKALOVÁ. *Pohybové hry dětí předškolního věku: učebnice pro 2.-4. ročník středních pedagogických škol studijní obor Učitelství pro mateřské školy a pomocnou knihu pro učitelky mateřských škol*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. Učebnice pro střední školy, 1985.

KOPŘIVA, Pavel. *Respektovat a být respektován*. Kroměříž: Spirála, 2005. ISBN 80-901873-6-6.

KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola*. Praha: GRADA Publishing. Pedagogika, 2008. ISBN 978-80-247-1568-1.

LANGMEIER, Josef. *Vývojová psychologie pro dětské lékaře*. Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství, 1983. ISBN 80-201-0098-7.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují: Eseje z dětské psychologie*. Praha: Portál. Rádci pro rodiče a vychovatele, 1994. ISBN 80-7178-006-5.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte: normy vývoje a vývojové milníky z pohledu psychologa: základní duševní potřeby dítěte: dítě a lidský svět*. Praha: Grada. Pro rodiče, 2005. ISBN 80-247-0870-1.

MLEJNEK, Josef. *Dětská tvořivá hra*. 3. vyd. Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, útvar Artama, 2011. ISBN 978-80-7068-001-8.

NAKONEČNÝ, Milan. *Lidské emoce*. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0763-6.

- NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1679-9.
- OPRAVILOVÁ, Eva a Vladimíra GEBHARTOVÁ. *Rok v mateřské škole: učebnice pro pedagogické obory středních, vyšších a vysokých škol*. Praha: Portál. Kurikulum předškolní výchovy, 2003. ISBN 80-7178-847-3.
- PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4.
- SKUTIL, Martin. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-778-7.
- SMITH, Charles A.. *Třída plná pohody: 162 her zaměřených na výchovu ke spolupráci a citlivému jednání*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-601-2.
- SUCHÁNKOVÁ, Eliška. *Hra a její využití v předškolním vzdělávání*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0698-9.
- SVOBODOVÁ, Eva a Hana ŠVEJDOVÁ. *Metody dramatické výchovy v mateřské škole*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0020-8.
- SVOBODOVÁ, Eva. *Prosociální činnosti pro předškolní vzdělávání*. Praha: Raabe, 2010. ISBN 80-86307-39-5.
- SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-774-9.
- SYSLOVÁ a Lenka ŠULOVÁ. *Školní zralost a její diagnostika*. Praha: Raabe, 2017. Školní zralost. ISBN 978-80-7496-319-3.
- ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

Internetové zdroje

Iskolky.cz. *Židličkovaná – nejoblíbenější dětská hra* [online]. Poslední revize 7. 3. 2016 [cit. 2019-05-31]. Dostupné z: <https://www.iskolky.cz/610-materska-skolka-minisvet/skolky/134-zidlickovana-nejoblibenejsi-detska-hra>.

Ještěrka. *Nový rok, Tři králové* [online]. Poslední revize 10. 01. 2015 [cit. 2019 – 5 – 01]. Dostupné z: <https://jesterka3.webgarden.cz/rubriky/tydenni-plany/zima/novy-rok-tri-kralove>

Metodický portál RVP PV.cz. *Hry na karneval – Paleček a obr* [online]. Poslední revize 21. 2. 2014 [cit. 2019-05-22]. Dostupné z: https://wiki.rvp.cz/Sborovna/7.SKZC/Karneval/Hry_na_karneval

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2018. 50 s. [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/file/39793_1_1/

Wikimedia Commons. *Maslowova pyramida potřeb* [online]. Poslední revize 16. 11. 2017 [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Maslowova_pyramida_potreb_-_cernobile.jpg

Wikipedia. *Chodí pešek okolo* [online]. Poslední revize 25. 8. 2018 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Chodí_pešek_okolo

9 FOTOGALERIE

FOTO 1 (JDEME PŘES MOST)

Obrázek 2 - foto 1 – Jdeme přes most (zdroj: vlastní)

FOTO 2 (DRUŽSTVA NOSIČŮ PRKEN)

Obrázek 3 - foto 3 - Družstva nosičů prken (zdroj: vlastní)

FOTO 3 (NA BAREVNÉ DEŠTNÍKY)

Obrázek 4 - foto 3 - Na barevné deštníky (zdroj: vlastní)

FOTO 4 (VÍLY STUDÁNKY)

Obrázek 5 - foto 4 - Vily studánky (zdroj: vlastní)

FOTO 5 (MALUJEME JEDNOU PASTELKOU)

Obrázek 6 - foto 5 - Malujeme jednou pastelkou (zdroj: vlastní)

FOTO 6 (ŽIDLÍČKOVANÁ)

Obrázek 7 - foto 6 - Židličkovaná (zdroj: vlastní)

FOTO 7

Obrázek 8 - foto 7 (zdroj: vlastní)